

Голас Радзімы

№ 29 (2171)
19 ліпеня 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

ГОРАД БЕЛАЙ ВЕЖЫ

...І загадаў князь Валынскі Уладзімір Васільевіч баярыну Алексе: «...За Берестнем срубі горад на пустом месце, нарицаемом Лесна, и нареце имя ему Каменец, за не бысть земля каменна. С здаже в нём столп каменен вышотою 17 заженей подобен удивлению всем зрящим...» Так гаворыць аб падзеях далёкіх дзён Іпацьеўскі летапіс 1276 года. Больш за сем стагоддзяў стаіць на заходніх рубяжах зямлі нашай горад Камянец. А сімвалам непарушнасці межаў, узвышаецца над ракой Лясной трыццаціметровы слуп — легендарная Камянецкая вежа, вартая здзіўлення не толькі нашых продкаў, але і сучаснікаў. Не паддалася яна націску літоўскіх дружын, не стала здабычай рыцараў-крыжаносцаў, вытрымала выпрабаванне часам. Размешчаны на гандлёвых шляхах, Камянец таксама славіўся сваімі багатымі кірмашамі. Сучаснасць наклала на аблічча старажытнага горада ўласцівыя ёй рысы. Тут выраслі новыя жылыя раёны, з'явіліся ўстановы культуры, медыцыны. Толькі шкада, што будаўніцтва часта падмінае пад сябе стаўшыя ўжо нешматлікімі гістарычныя

куткі Камянца. Знік стары млын, спыніў існаванне цэх мастацкага ліцця, пайшлі пад знос будынкі былой земскай бальніцы... Аб цэрквах ужо і гаворыць не даводзіцца. У пяцідзсятыя гады ў раёне было разбурана, знішчана больш за 25 цэркваў, тры з іх — XIII стагоддзя. Нанесены непапраўны ўрон матэрыяльнай і духоўнай гісторыі краю. Можна, не так прыкметна, як у вялікіх гарадах, але і ў Камянцы адбываецца ломка старых паняццяў, звычак, жыццёвага ўкладу. І сёння тут усё часцей гучаць словы аб неабходнасці адраджэння культуры, духоўнага абнаўлення грамадства. Гэты нялёгкі працэс, у якім павінны знайсці месца ўсе аспекты выхавання: пазнанне мастацтва, павага да працы, захаванне гістарычнай памяці, шанаванне рэлігіі — ужо пачаўся. НА ЗДЫМКАХ: семсот шаснаццаць гадоў Камянецкай вежы; удзельніца фальклорна-этнаграфічнага калектыву з вёскі Навіцкавічы Камянецкага раёна Тамара ІГНАЦЬЮК; новыя кварталы Камянца; від на стары Камянец; службу ў мясцовай царкве адпраўляе святарнік Аляксей СКУЛАВЕЦ.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ЗАКОНЧЫУСЯ З'ЕЗД

ВЫБРАНЫ КІРАЎНІКІ ПАРТЫІ

У Маскве завяршыў работу XXVIII з'езд КПСС. Акрамя пленарных пасяджэнняў, ішла работа ў тэматычных секцыях, адбыўся шэраг сустрэч партыйных кіраўнікоў з дэлегатамі. Напрыклад, М. Гарбачоў і М. Рыжкоў сустрэліся з рабочымі і калгаснікамі — удзельнікамі XXVIII з'езда партыі. Атрымаўся ажыўлены абмен меркаваннямі аб праблемах сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, месцы і ролі КПСС у грамадстве, міжнацыянальных адносінах, стане грамадскага парадку і дысцыпліны.

У ходзе работы дэлегаты прынялі шэраг рэзалюцый і сярэд іх «У абарону дэмакратычных правоў супраць ганенняў на камуністаў». У ёй, у прыватнасці, гаворыцца: «Дэмакратыя несумяшчальная з прыніжэннем чалавечай годнасці, стварэннем атмасферы нянавісці і пошты, спробамі пад рознымі выглядамі паставіць па-за законам кампартыі і грамадскія рухі сацыялістычнай арыентацыі як такія, усіх іх членаў і прыхільнікаў. Нельга пераносіць на іх адказнасць за дзеянні адзінаго часам рэжымаў. Ва ўмовах абвешчанага грамадзянскага супольніцтва ганенні на палітычных матывах і псіхалагічнае ганенне з'яўляюцца неадзінадушнымі і выклікаюць пачуццё горычкі і пратэсту, дзе б такога роду з'явы ні давалі аб сабе знаць за рубяжом або ў нашай уласнай краіне».

Не абыйшося ў час работы з'езда і без сапраўднага скандалу. Пасля сустрэчы сакратара ЦК КПСС А. Якаўлева з маладымі камуністамі сярэд дэлегатаў была распаўсюджана лістоўка з груба скажонай скарачонай стэнаграмай яго адказаў на пытанні. Сярод іншага А. Якаўлеву прыпісваліся выказванні, ацэнкі, якіх ён не даваў. А. Якаўлеў апраціставаў гэтыя неафіцыйныя звесткі, назваў іх нічым не абгрунтаваным вымыслам. На з'ездзе была створана спецыяльная камісія, якая павінна разабрацца з гэтым інцыдэнтам.

На з'ездзе адбыліся выбары Генеральнага сакратара ЦК КПСС. Пасля разгляду вылучаных кандыдатаў у спіс для тайнага галасавання былі ўключаны былы старшыня стачачнага камітэта шахцёраў з Кемераўскай вобласці, горны інжынер, а зараз сакратар гаркома кампартыі з невялікага шахцёрскага гарадка Кісялёўск Таймураз Авалян і Міхал Гарбачоў. Перамогу атрымаў М. С. Гарбачоў, які зноў, на другі пяцігадовы тэрмін, стаў лідэрам партыі. Яго першым намеснікам абраны У. Івашка, які яшчэ да выбараў падаў у адстаўку з пасады Старшыні Вярхоўнага Савета Украіны. Яго сапернікам у гэтых выбарах выступаў сакратар ЦК КПСС Я. Лігачоў.

У сваім выступленні на выніках абмеркавання палітычнай справы М. С. Гарбачоў сярэд іншага ўгадаў і чарнобыльскае п'янне. Ён сказаў: «Балюча ўсіх нас закранаюць вынікі чарнобыльскай аварыі. Прашу таварышаў з Беларусі, з Украіны, Браншчыны разумець, што мы перажываем разам з імі іх бяду».

Мы сутыкнуліся з сітуацыяй, якая падносіць нам усё новае і новае праблемы. І гэта, дарэчы, падстава для вялікіх разважанняў. Адзін рэактар, а глядзіце, якія вынікі! Велізарная краіна не можа з ходу з імі справіцца. Мільярд рублёў ужо затрачаны, а з'яўляюцца ўсё новыя і новыя патрэбы. Я хацеў бы, каб у Беларусі, на Украіне, на Браншчыне пачулі гэтыя мае словы і ведалі, што ўся краіна з імі, разумее іх бяду і будзе дапамагаць».

На адным з апошніх пасяджэнняў з'езд прыняў праграмную заяву «Да гуманнага, дэмакратычнага сацыялізму».

У ВЯРХОЎНЫМ САВЕЦЕ РЭСПУБЛІКІ

ЗОНА ЭКАЛАГІЧНАГА БЕДСТВА

Вярхоўны Савет Беларусі аб'явіў рэспубліку зонай нацыянальнага экалагічнага бедства. Пастаяннаму прадстаўніку БССР у ААН даручана давесці гэта да сусветнай грамадскасці.

Пайсці на такі крок дэпутатаў вымусіла сітуацыя, у якой аказалася рэспубліка пасля чарнобыльскай катастрофы.

Рэакцыя на гэта рашэнне парламента рэспублікі неадназначная. На думку некаторых правазнаўцаў, такія рашэнні павінны грунтавацца на законе, што рэгламентуе асобы правы рэжым падобных зон. Такога рэжыму ў нашай краіне няма. Без прызнання Беларусі зонай экалагічнага бедства ў ААН рашэнне Вярхоўнага Савета не мае прававых вынікаў.

А вось думка старшыні надзвычайнай камісіі Вярхоўнага Савета БССР па праблемах катастрофы на Чарнобыльскай АЭС І. Смоляра.

— Так, закона на падобных сітуацыях у СССР няма. Аб ім, думаецца, трэба было ўжо пагаварыць на з'ездзе народных дэпутатаў СССР, у Вярхоўным Саавеце краіны. Нехта павінен зрабіць першы крок. Беларусь яго зрабіла... Мы будзем працаваць над статусам падобных зон.

Пры Саавеце Міністраў БССР ствараецца Дзяржаўны камітэт па праблемах вынікаў катастрофы на ЧАЭС. Ствараецца таксама нацыянальная камісія па радыяцыйнай абароне насельніцтва. Будзе арганізавана і Упраўленне па кантролю за захаваннем радыяактыўных адходаў і могілнікамі. І, вядома ж, павінна быць распрацавана сістэма пазаведамаснага і грамадскага кантролю за прадуктамі харчавання.

МАЛАДЗЕЖНЫ РУХ

НА РЫНАК ІДЭЙ

Статус юрыдычнай асобы атрымала новая грамадская арганізацыя — Беларуская асацыяцыя

маладых вучоных і інжынераў. Яна аб'яднала на добраахвотных пачатках творча актыўных спецыялістаў у розных галінах ведаў: прыродазнаўчых, тэхнічных, медыцынскіх і гуманітарных. Галоўнай сваёй мэтай актывісты асацыяцыі ставяць далучэнне маладых вучоных да сусветнага навуковага супольніцтва.

— Мы імкнемся да развіцця міжнародных кантактаў, каб забяспечыць доступ савецкіх спецыялістаў да замежных камп'ютэрных сетак і банкаў даных, — гаворыць старшыня асацыяцыі, навуковы супрацоўнік Інстытута цэгла-і масабмену АН БССР Кірыл Дабрэга. — Цяпер наладжваем кантакты з рознымі навуковымі і грамадскімі арганізацыямі ў пошуку новых форм міжнародных абменаў навукова-тэхнічнай інфармацыі. Ужо маем дзелавыя прапановы з Італіі, Грэцыі, Ірланды на стажыроўку аспірантаў і кандыдатаў навук.

Але знешнеэканамічнымі сувязямі не вычэрпваецца дзейнасць асацыяцыі. Яе актывісты плануюць матэрыяльную падтрымку праектам маладых вучоных, якія не знайшлі належнай увагі на практыцы.

ЗАРЭГІСТРАВАНА АРГАНІЗАЦЫЯ БНФ

ЛЕД КРАНУУСЯ

Прэзідыум Гомельскага гарадскога Савета народных дэпутатаў зарэгістраваў (цытуем назву даслоўна па дакументах) гомельскую гарадскую грамадскую арганізацыю Беларускай народнай фронт, яе статут і праграму.

Асноўныя палажэнні праграмы новай грамадскай арганізацыі — барацьба за няўхільнае захаванне правоў чалавека, падтрымка розных форм уласнасці, садзейнічанне ў ліквідацыі вынікаў чарнобыльскай катастрофы, прыцягненне увагі ўлад да ўдасканалення сістэмы народнай адукацыі, удзел у адраджэнні нацыянальнай культуры, уважанне падыход да вырашэння нацыянальных пытанняў...

Заканадаўча прызнаны і рух за перабудову «Адраджэнне» ў Фрунзенскім раёне Мінска.

ЗЛАЧЫНСТВА

КРАДЗЕЖ ГОДА

У Мінску з лабараторыі дазіметры і ацэнкі радыяцыйнага становішча Навукова-даследчага інстытута анкалогіі і медыцынскай радыялогіі Міністэрства аховы здароўя Беларускай ССР выкралі камп'ютар з данымі аб стане здароўя 670 тысяч чалавек, якія пацярпелі ад аварыі ў Чарнобылі.

Паводле слоў міністра аховы здароўя рэспублікі В. Казакова, практычна перакрэслена напружаная работа соцень спецыялістаў на працягу чатырох гадоў.

Газеты Беларусі апублікавалі паведамленне аб гэтым, без усякага сумнення, крадзжы года. Яны звярнуліся з просьбай да грабежнікаў вярнуць дыскеты з бяспэчнай інфармацыяй, да ўсяго насельніцтва — паведаміць, калі хто-небудзь што-небудзь ведае пра крадзеж. Таму што ад гэтага, без перабольшання, залежыць здароўе і жыццё цэлага народа.

Крадзеж камп'ютэраў становіцца амаль што масавай з'явай: яны дорага каштуюць, значыць — тавар хадавы.

ДЗЕЛАВОЕ СУПРАЦОЎНІЦТВА

Няма прэтэнзій да партнёраў у беларускага філіяла свецка-югаслаўскага прадпрыемства «Аўтаіфа». Яго заснавальнікі — Маскоўскі навукова-даследчы інстытут тэхналогіі аўтамабільнай прамысловасці і бялградская фірма «Інфарматыка» дабіліся таго, каб праграмуемыя кантралёры, якія выпускаюцца тут, былі высоканадзейнымі і канкурэнтаздольнымі.

НА ЗДЫМКУ: за вырашэннем праблем інжынернага забеспячэння новых сістэм спецыяліст па інжынерingu Аляксандр ЦЫЕР, намеснік генеральнага дырэктара па камерцыйных пытаннях Уладзімір ВІНЕЛЬ, спецыяліст па комплектацыі і збыту Валеры Камароў і спецыяліст па эканоміцы і фінансах Вялянцін ЧАМЯНЕУ.

БЕЛАРУСКАЯ ДЗЯРЖАВА

ДА РЭАЛЬНАЙ НЕЗАЛЕЖНАСЦІ

Гэтыя словы прагучалі з вуснаў Старшыні Вярхоўнага Савета БССР Мікалая Дземянца. У вялікім, грунтоўным інтэрв'ю карэспандэнту БЕЛТА ён заявіў: «На ўзроўні звычайнай свядомасці значэнне паняцця суверэнітэт у нас сцерлася. Цяпер далёка не ўсе ўяўляюць, што яно на самай справе азначае. А на самай справе суверэнітэт ёсць не што іншае, як вяршэнства рэспублікі, яе незалежнасць у вырашэнні асноўных пытанняў унутранага і знешняга жыцця, дзяржаўнага, эканамічнага і сацыяльна-культурнага будаўніцтва».

І далей: «Нягледзячы на афіцыйнае прызнанне Канстытуцыяй СССР саюзных рэспублік суверэннымі дзяржавамі, у літаратуры, у перыядычным друку, у штодзённым побыце людзей — практычна ніхто ніколі не гаворыць «Беларускай дзяржавы». Усе гавораць: «Беларуская рэспубліка». Быццам бы адно і тое ж, але не зусім. Выраз «Беларуская рэспубліка» цяпер у шырокіх масах асацыіруецца з выразам «Беларуская дзяржава». Маленькі нюанс, але ён гаворыць пра многае.

Думаю, што наша першарадная задача — надаць беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці рэальны, а не толькі фармальны змест».

Старшыня Вярхоўнага Савета рэспублікі лічыць, што валоданне ўсёй паўнамоцнай дзяржаўнай улады дае магчымасць накіраваць развіццё вытворчых адносін іншым шляхам, чым яно ішло да гэтага часу.

Вось пацвярджэнне. Па многіх паказчыках эканамічнага развіцця — і прамысловасці, і сельскай гаспадаркі — наша рэспубліка займае, без перабольшвання, нядрэнныя пазіцыі. Аднак пры цяперашнім узроўні нашай самастойнасці ў саставе Саюза ССР, колькі б беларускі народ ні нарошчваў аб'ёмы вытворчасці, колькі б ні дабіваўся зніжэння сабекошту прадукцыі, усе намаганні рэспублікі могуць быць зведзены практычна да нуля некалькімі няўдалымі і безадказнымі рашэннямі так званнага цэнтра.

Возьмем апошнія гады. Пры агульнай правільнай канцэпцыі пераходу да рынку, з забеспячэннем належнага ўзроўню сацыяльнай абароны насельніцтва, многія канкрэтныя рашэнні былі няўдалымі. Гэта тая ж адмена кантролю за прыростам заробатнай платы і цэн пры тым, што ўсе іншыя элементы новага гаспадарчага механізму не атрымлівалі фактычнага развіцця і нават стрымліваліся. Усё гэта адмоўна адбілася на выпуску тавараў і прадуктаў харчавання.

Спадзяваюцца, што ў будучыні палітыка цэнтра ў галіне эканомікі стане выключна рэацыянальнай, — такіх гарантый няма. Апошнія мерапрыемствы па пераходу да рынку, намячаемыя саюзным урадам, прымушаюць сумнявацца ў тым, што ён здольны зрабіць гэта дастакова аптымальна. М. Дземянец прывёў прыклады пагардліва-пабляжлівага падыходу цэнтра ў адносінах да рэспублік і канстатаваў той факт, што амаль усюды на ўзроўні Саюза ССР вяртацца да таго тэндэнцыя дыктаваць рэспублікам, як ім жыць».

У дэкларацыі аб суверэнітэце, якую мае прыняць Вярхоўны Савет БССР, на думку М. Дземянца, павінна быць дакладна заяўлена, што Беларуская дзяржава прызнае, паважае і, больш таго, зыходзіць з суверэнітэту беларускага народа. Горкі ўрок! мінулай нашай дзяржаўнасці патрабуюць прыняцця такіх мер».

І наогул настаў час адмовіцца ад аднабоковага разумення дзяржавы як апарату насілля, асаблівай дубінкі, машыны для падаўлення і г. д.

Тым не менш, канцэпцыя дзяржаўнага суверэнітэту Беларусі, якой прытрымліваецца Старшыня Вярхоўнага Савета рэспублікі, не выключае ўваходжання яе ў састаў Саюза, хоць і на прынцыповых умовах: «Я спадзяюся, што мы зможам стварыць такі саюз нашых рэспублік, у якім яны будуць на самай справе раўнапраўнымі і суверэннымі. Я ўжо не гавару аб добраахвотнасці ўваходжання ў саюз. Іменна з добраахвотнасці трэба пачынаць стварэнне новага саюза. Працэдура выяўлення такой добраахвотнасці павінна выпрацоўвацца самой рэспублікай».

М. Дземянец вельмі станоўча паставіўся да права выхаду саюзных рэспублік з саставу СССР. Прычым, лічыць ён, што не Саюз, а сама рэспубліка павінна вызначаць умовы і механізм свайго выхаду з саставу Саюза ССР — гэта вынікае з яе суверэнітэту. Праўда, вызначаць гэтыя ўмовы рэспубліка павінна да ўступлення ў Саюз, бо яны могуць быць такія, што іншыя члены федэрацыі з імі і не згодзіцца. А стварэнне новага саюза суверэнных дзяржаў, падпісанне новага саюзнага дагавора магчыма толькі на аснове кансенсусу ўсіх суб'ектаў федэрацыі па ўсіх прынцыповых палажэннях гэтага дагавора».

Дэкларацыя аб суверэнітэце Беларусі, відаць, не ўзабаве будзе прынята Вярхоўным Саветам, але падкрэсліў яго Старшыня, ад яе прыняцця становіцца на нашым спажывецкім рынку, натуральна, адразу ж не палепшыцца. Але нельга ўсё-такі ўпускаць галоўнае. Атрымліваючы рэальную незалежнасць, мы адкрываем шлях да павышэння эфектыўнасці работы, бо атрымліваем сапраўдны статус гаспадары на сваёй зямлі. Мы ўсведамляем, што за нейкія хібы трэба адказваць самі, а не ківаць на цэнтр, у чым асобныя нашы кадры ўсіх узроўняў кіравання дасягнулі «вялікіх поспехаў». І, нарэшце, мы павінны разумець, што толькі ўласная праца, толькі ініцыятыва, прадуцтвамальнасць на любым участку работы, толькі найвышэйшая адказнасць кожнага дзелавога нам зрабіць сваё жыццё лепшым».

ДЛЯ СПАЖЫВЕЦКАГА РЫНКУ

Сёння, каб хоць як-небудзь аблягчыць цяжкую сітуацыю на спажывецкім рынку, тавары шырокага спажывання выпускаюць вельмі многі прадпрыемствы зусім іншага профілю. Так, напрыклад, на Мінскім электрамеханічным заводзе ў дадатак да сваёй асноўнай прадукцыі вырабляюць вязальныя пруткі, струнныя карнізы, дываначыскі, дзіцячыя цацкі, радыёканструктары... Сёлета такой прадукцыі будзе адпраўлена пакупнікам на 15 мільёнаў рублёў Прадпрыемства ўзяло курс на асваенне тэхнічных складаных вырабаў. Ужо рытуецца да выпуску блокі сілкавання для бытавой апаратуры і плеераў, апараты ультрагукавай тэрапіі, тренажор дыхання «Рытм».

НА ЗДЫМКАХ: бесперабойную работу цэха тавараў народнага спажывання забяспечваюць старшы майстар Васіль ЛІПАТАЎ, дыспетчар Тамара МЕЛЕХАВА, старшы майстар Уладзімір ПРАХІРА; наборы для выпальвання «Гном» рытуецца да адпраўкі ў гандлёвую сетку Людміла ГАНЧАРУК і Зінаіда ЧЭПІКАВА.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

РЕАЛІЗАЦЫЯ САЦЫЯЛЬНЫХ ПРАГРАМ НА ПРАМЫСЛОВЫМ ПРАДПРЫЕМСТВЕ

БЫЎ СТРАТНЫМ, СТАЎ ПРЫБЫТКОВЫМ

Эканоміка — найбольш хвалючая сёння савецкае грамадства сфера жыцця. Развіццё яе ідзе вельмі супярэчліва. У прамысловасці, напрыклад, поруч з малаэфектыўнымі прадпрыемствамі, якія за час перабудовы прыйшлі ў яшчэ большы заняпад, існуюць і такія, што зрабілі ў апошнія гады істотны эканамічны скачок. Напрыклад, мінскі завод «Ударнік».

На пачатку і ў сярэдзіне 80-х ён не апраўдваў, мякка кажучы, сваёй гучнай назвы, узятая з прапагандысцкага лексікону сталінскага і брэжнеўскага перыядаў айчынай гісторыі. Глыбокі крызіс ахапіў прадпрыемства. Амаль адсутнічала сацыяльнае будаўніцтва. І гэта пры тым, што прадукцыя «Ударніка» (ён выпускае дарожныя машыны) заўсёды карысталася вялікім попытам. Сярод прычын крызісу, як лічыць сёння пераважна большасць работнікаў завода, асноўнай была адсутнасць належнага гаспадарчага кіраўніцтва.

Тры гады назад у калектыве прыйшоў новы дырэктар Васіль Шлындзікаў. Ён за кароткі час кардынальна змяніў сітуацыю на прадпрыемстве і перш-наперш заняўся сацыяльнымі пытаннямі. Дзякуючы агульным намаганням, чарга на атрыманне жылля скарацілася да 2-3 гадоў. Гэта значнае дасягненне. З навасельляў для многіх работнікаў прадпрыемства пачаўся, у прыватнасці, і сёлетні год.

Пры заводзе пачаў дзейнічаць пункт бытавых паслуг, дзе можна ўзяць напрокат тэлевізар і халадзільнік, пілу і рубанак, нават невялікія станкі для некаторых работ. Значную палёжку для жанчын аказала адкрыццё тут пральні самаабслугоўвання. Пры вялікім дэфіцыце тавараў народнага спажывання работнікі завода, дзякуючы сістэме прамых дагавораў іх прадпрыемства з іншымі, адчуваюць таварны голад менш востра. Напрыклад, у мінулым годзе на

«Ударніку» было размеркавана сярод працоўных каля 150 легкавых аўтамабіляў — па сённяшніх нашых мерках, значная колькасць на двухтысячны калектыве.

У калектывным дагаворы, які штогод заключаецца паміж работнікамі завода і адміністрацыяй, на сёлетні год намечаны яшчэ цэлы шэраг сацыяльных мерапрыемстваў. Будзе прадоўжана будаўніцтва жылля. На прадпрыемстве ўступіць у эксплуатацыю сталовая з магазінам і сталом заказаў. У Адэскай вобласці на Украіне для завода будзецца база адпачынку. Намечаны і іншыя сацыяльныя мерапрыемствы, характэрныя для сённяшняга часу, якія палешаць жыццё работнікаў прадпрыемства. Датычацца яны, у прыватнасці, увядзення розных ільгот па жыллёваму пытання. Тут і пастаноўка на чаргу пры менш строгіх умовах, і выплата першага ўзносу за кааператыўную кватэру, і значная фінансавая дапамога пры будаўніцтве індывідуальных катэджаў. Закранулі гэтыя льготы ветэранаў працы, маладых спецыялістаў і рабочых, воінаў-інтэрнацыяналістаў, што знаходзіліся ў Афганістане.

Дапамагаюць на заводзе шматдзетным сем'ям. Каб зменшыць цяжкасць кадраў, штогод да агульнага заробку работніка будуюць рабіцца трохпрацэнтныя налічэнні, якія назапашваюцца на ашчаднай кніжцы і да моманту выхату чалавека на пенсію складаюць істотную суму і зрабляць забяспечанай старасць кожнага члена калектыву.

Маштабная сацыяльная палітыка на прадпрыемстве стала магчымай дзякуючы ўдаламу прадпрыемліцтву кіраўніцтва завода, істотнаму росту прадукцыйнасці працы. Напрыклад, за мінулы год яе рост склаў 129 працэнтаў. У выніку значна выраслі за апошнія гады фонд матэрыяльнага заахоўвання работнікаў і фонд сацыяльнага развіцця. Калі апошні, напрыклад, у 1985 годзе склаў 33 рублі на чалавека, то ў 1989 годзе дасягнуў ужо 632 рублёў. Значнае, як бачыце, павелічэнне — амаль у 20 разоў.

Наперадзе завод чакаюць новыя перамены. У прыватнасці, ужо ў бліжэйшы час мяркуецца перайсці на арэнду. Гэта прагрэсіўная ступень у параўнанні з ранейшымі эканамічнымі мадэлямі. Мяркуючы ж па тым, што тут нядаўна выпушчана на 800 тысяч рублёў акцый, трэба чакаць, што з дзяржаўнага прадпрыемства «Ударнік» з цягам часу ператворыцца ў прадпрыемства акцыянернае, стане ўласнасцю працуючых тут людзей.

М. ДАШУК.

КАМП'ЮТЭРАЎ СТАНЕ БОЛЬШ

Чарговае сумеснае прадпрыемства з'явілася нядаўна на эканамічнай карце БССР. Яго ўтварылі Беларускае навукова-вытворчае аб'яднанне вылічальнай тэхнікі, індыйская фірма «Пірлес фабрыцэрн Індыя» і амерыканская «Вектар тэхналагі груп».

Два гады назад Мінскае і Брэсцкае вытворчыя аб'яднанні вылічальнай тэхнікі, Навукова-даследчы інстытут электронных вылічальных машын зліліся ў Беларускае навукова-вытворчае аб'яднанне. Новае прадпрыемства ўзмацніла ўвагу да супрацоўніцтва з перадавымі замежнымі фірмамі.

Створанае з нашым удзелам траістае сумеснае прадпрыемства — першае ў ССРС, нацэленае на масавую вытворчасць персанальных камп'ютэраў, — гаворыць генеральны дырэктар Беларускага навукова-вытворчага аб'яднання вылічальнай тэхнікі А. Тушыньскі. — Яно дазваляе злучыць дастаткова высокую кваліфікацыю нашых кадраў пры распрацоўцы і вырабе такіх элементаў ЭВМ, як корпус, блок сілкавання, і г. д. з адпавядаючай сусветнаму ўзроўню амерыкана-індыйскай канструкцыяй персанальных камп'ютэраў і тэхналогіяй іх вытворчасці.

Ужо сёлета сумеснае прадпрыемства павінна выпусціць 10 тысяч 16-разрадных персанальных камп'ютэраў, у наступным — 50 тысяч, а ў 1992 годзе — яшчэ ў два разы больш. У перспектыве рэзюма ідзе таксама пра выраб бытавых, школьных і іншых персанальных ЭВМ, якія б, аднак, захоўвалі падабенства з прафесіянальнымі машынамі і таксама былі сумяшчальныя з камп'ютэрамі тыпу IBM. Для

параўнання, у 1989 годзе Беларускае аб'яднанне вылічальнай тэхнікі выпусціла ўсяго каля 30 тысяч персанальных камп'ютэраў. Цяпер у Мінску ідзе падрыхтоўка вытворчых плошчаў для ўстаноўкі абсталявання, якое забяспечыць новыя тэхналогіі, абучэнне кадраў і г. д.

Мяркуецца, што ў першую чаргу персанальныя камп'ютэры сумеснай вытворчасці будуць рэалізаваны ў Беларусі. Як жа савецкі бок мяркуе разлічвацца з партнёрамі, у прыватнасці індыйскімі? Пошук адказу на пытанне — адна з важнейшых праблем, што стаіць перад сумесным прадпрыемствам. Планаўца, у прыватнасці, продаж часткі прадукцыі ў трэціх краінах. Намячаецца таксама сумесная вытворчасць электроннай бытавой тэхнікі. Разлік будуюць рабіцца прапарцыянальна ўкладу бакоў ва ўстаўны фонд прадпрыемства.

Сумеснае савецка-індыйска-амерыканскае прадпрыемства — не адзіны «калідор», па якому беларускія электроншчыкі супрацоўнічаюць з замежнымі калегамі. Напрыклад, сёлета ў Мінску будзе праходзіць міжнародны семінар і выстаўка Еўрапейскага інстытута пачатковых плат. У Беларускае аб'яднанні вылічальнай тэхнікі арганізаваны дэманстрацыйны цэнтр, дзе выстаўлены розныя ўзоры персанальных камп'ютэраў і перыферыяў канструкцый да іх. Тут ствараецца таксама міжнародны цэнтр па гібрыднай тэхналогіі вытворчасці мікраэлементаў і пачатковых плат, з гэтай мэтай тры спецыялісты аб'яднання ўжо адправіліся на адну з вядучых электронных фірм ФРГ.

У. БІБІКАЎ.

КАМАНДЗІРОЎКА ПА ПРОСЬБЕ ЗАМЕЖНЫХ СУАЙЧЫННІКАЎ

Пажаданне Івана Васілеўскага, нашага суайчынніка з Аргенціны, данеслі ў рэдакцыю радкі з пісьма мінскага журналіста Ю. Высоцкага. Яго блізкія атрымалі ад аргенцінскіх сваякоў запрашэнне ў госці і, едучы ў правінцыю Місіёнэс транзітам праз Буэнас-Айрэс, знайшлі ў сталіцы краіны гасцінны начлег у доме гэтага чалавека, выхадца з Валожыншчыны. І, як паведамлялі тыя радкі, «...успамінам пра далёкую пакінутую Радзіму не было канца. На развітанне Іван Васілеўскі вельмі прасіў, каб газета «Голас Радзімы», якую пастаянна чытаюць у Аргенціне ўсе беларусы, падрабязна расказала пра яго родную вёску Рум».

Улічваючы, што Івану Васілеўскаму не давялося яшчэ наведаць месца свайго нараджэння і дзіцінства, што перапіска румчан з ім па нейкіх прычынах

РУМ — КРАЙ, АД КАЛЫСКІ ДАРАГІ

перапынілася і што яны пры размове неаднаразова звярталіся да мяне: «Напішыце Васілеўскаму, напішыце...», — я не бачу іншага журналісцкага рашэння. І пішу...

Паважаны Іван Пракопавіч! Адзіны спосаб расказаць пра вашу родную вёску — паехаць туды. Што я і зрабіў чэрвеньскім днём, які трохі нервуе пераменліва-капрызным, калі памятаецца, у гэтую пару надвор'ем. Мала супакойвае і барометр эканамічнага і палітычнага жыцця, ён паказвае «неспакойна, напружана, цяжка». Упэўнены, што пры размове ў нас з вамі ўзнікла б нямала аднолькавых тэм і аналогій. Напры-

клад, мадрыдскі прафесар эканомікі Хорхе Фансека ў іспанскай газеце «Эль Паіс» прадказвае Аргенціне шлях да гонару і фашызму. Ці не занадта змрочна?

Бліжэй да справы... Падзялюся вопытам на той выпадак, калі вы надумаеце наведаць Бацькаўшчыну: з Мінска ў Валожын ад сілы паўтары гадзіны язды на рэйсавым аўтобусе. У гэтым раённым цэнтры я зрабіў прыпынак, маючы намер зазірнуць у краязнаўчы музей, каб «падкавацца» навукова. Лагічна, што ў прышлага чалавека ўжо адна лаканічная і прыгожая назва «Рум» выклікае цікавасць. Якое я пахо-

джанне? На жаль, аказалася, што ў адзінаццацітысячным гарадку такога музея не існуе. (Думаю, ствараць яго трэба неадкладна, пакуль не парвалася ніць пераемнасці пакаленняў, беларускай культурнай спадчыны). Аднак тамашнія інтэлігентны знайшлі-такі для мяне этнаграфічны матэрыял, нешта накітавалі паданне: «Гаварылі стары так: яка-то прыстань была тут. Па Ісцачы ганялі ўверх віціны. Тут спыніліся. Прыстань назвалі Забэль-порт. Можна таму, што балявалі ў карчме. На беразе складалі ў шліхты сплаўны лес. Тут жа яго прадавалі і адсюль адпраўлялі. Пазней прыстань назвалі «Рум».

Дпуская, што ў маленстве і вы маглі чуць гэтае паданне. А вось той брук, даўжынёй чатырнаццаць кіламетраў, што цягнуўся з Рума ў Валожын паміж балотаў, па якім вы ў 1937 пачыналі сваю пуцявіну са старога заходнебеларускага свету ў новы аргенцінскі, павінен вам выразна прыгадацца. Мой жа шлях у ваш бацькоўскі кут, кірункам таго ж бруку, але ўжо па новай аўтастрадзе, заняў менш дваццаці хвілін. (Бачыце, вы маеце дакладны падлік часу, мала што ні хранаметраж...).

Паабалпашы — аксамітная роўнядзь сенажаці, якая заканчалася сінявата-чорнай сцяной лесу. Як мне падалося пасля гарадской мітусні і шаленства руху, наўкола панавалі так

[Заканчэнне на 4-й стар.]

СТАРОНКІ МІНУЛАГА

Асабліва зненавідзелі крыжакі мужнага военачальніка, непераможнага Даваіда Гарадзенскага. Адно яго імя наганяла жах на святых рабаўнікоў. У 1314 годзе, напрыклад, Давід Гарадзенскі разграміў крыжакоў каля Наваградка, калі яны аблажылі і марна спрабавалі ўзяць замак. Некалькі разоў пляжыў ён ордэнцаў у 1318—1319 гадах на тэрыторыі Беларусі і за яе межамі, у тым ліку ў самым логаве тэўтонцаў — у Прусіі. У 1323 годзе дапамог Пскову разбіць нямецкіх і дацкіх рыцараў ля сцен горада і за Наровай-ракой. Затым праеў удачы паход у Мазовію, а ў 1326 годзе — у Брандэнбург, дзе і загінуў ад подлай рукі мазавецкага рыцара Андрэя, падсланага святымі братамі, вялікімі майстрамі розных інтрыг і забойстваў.

Крыжакі маткі падохалі непаслухмяных дзяцей, а іхні крыж у чорнай барве на белых і шэрых плашчах быў сімвалам вайны, рабунку, смерці. Амаль два стагоддзі трывала смяротнае супрацьстаянне Вялікага княства Літоўскага з зацятым агрэсарам, якому дапамагала матэрыяльна, маральна і жывой сілай уся Еўропа, у тым ліку такія магутныя дзяржавы, як Англія і Іспанія. Захопніцкая палітыка Тэўтонскага ордэна, які, дарэчы, быў створаны па патрабаванню рымскага папы Рыгора IX, перад усім светам выстаўлялася ў якасці місіянерскай, богаўгоднай справы далучэння да іх зямель і жывой сілы хрысціянства. А што беларусы і ўкраінцы ўжо даўно не былі жывымі і з 988 года вынавалі вучэнне Хрыста, крыжакоў мала непакоіла. Яны проста абвясцілі ўсіх праваслаўных схізматамі і неадвержымі. Пасцеі проста: навесіў бірку і як хочаш шкуматай суседа...

А тым часам барацьба працягвалася: адны клалі душы за сваю зямлю, другія ажыццяўлялі стварэнне за кошт чужых тэрыторый вялікай тэўтонскай дзяржавы. Існаваў рэальны

Працяг. Пачатак у № 28.

план будаўніцтва Вялікай Тэўтоніі ў межах ад вострава Ругена да Фінскай затокі з уключэннем у яе паўночнай Польшчы, Літвы, Беларусі, Пскоўшчыны і ўладанняў Вялікага Ноўгарада. Сёння цяжка нават уявіць, якая звышчалавечага высілку трэба было пакласці, каб на працягу без малаго двухсотгадовага перыяду стрымліваць рух вогненнага валу на Усход. Нашым

супраціўленню, астатніх цераз сістэму каталіцкай царквы і зсветы, адміністрацыйныя органы і прымус актыўна анямечвалі.

Нельга ў гэтай сувязі не спамянуць некалі магутнае славацкае родоплем'янае аб'яднанне радараў, што жылі паміж Сярэдняй Лабай (Эльба) і Ніжняй Одрой (Одэр). Дзе яны цяпер і хто пра іх, акрамя лі-

з'яўленнем крыжакоў апынулася і Польшча. Палітыка ўладжвання ордэнцаў, якую праводзілі некаторыя польскія князі і пераважная большасць біскупаў, крок за крокам падводзіла дзяржаву, яе насельніцтва да страты этнічнага аблічча. Выкарыстоўваючы разнастайныя сродкі падпарадкавання, немцы метадычна праводзілі палітыку занявольвання

скі, будучы нямецкі манарх і рымскі імператар. Па характарыстыцы польскіх гісторыкаў, ён нават не хаваў сваю «непрыхільнасць да палякаў і сімпатыю да крыжакоў». Ядвіга, выхаваная ў нямецкім духу пры венскім двары, чулася больш немкай, чым полькай. Да ўсяго, яна яшчэ ў чатырохгадовым узросце была абвенчана 15 чэрвеня 1378 года ў Гайнбургу з Вільгельмам Аўстрыйскім з умовай, што шлюб набудзе юрыдычную моц пасля кансультацыі, інакш кажучы, з моманту першай шлюбнай ночы, пачатак якой быў звязаны з дасягненнем ёю ў лютым 1386 года дванаццацігадовага ўзросту.

Усё шло да таго, каб дынастычны шлюб Ядвігі стаўся чорнай вяхой на гістарычнай арбіце польскага народа, паваротным пунктам да страты нацыянальнага аблічча, бо, як толькі Вільгельм атрымліваў карону, Польшча фактычна пераходзіла ва ўласнасць Габсбургаў. Але ў гісторыі народаў, як і ў жыцці асобнага чалавека, бываюць нечаканыя павароты. «Бяспрыкладнае ў гісторыі шчасце, як трапна заўважыў у 1890 годзе гісторык І. Філевіч, зазвала на змрочным польскім далаглядзе».

Знайшліся прадбачлівыя феадалы і цвярозныя біскупы, якія своечасова спыхаліся і змаглі папярэдзіць трагедыю. У пошуках выйсця яны спыніліся на скасаванні ўсіх адносін з Габсбургамі і заключэнні саюза са сваім нядаўнім ворагам — Вялікім княствам Літоўскім. Ажыццявіць гэтую ідэю было нялёгка. Сярод уплывовых колаў Кракава, тагачаснай сталіцы Польшчы, існавала даволі значная апазыцыя з прыхільнікаў заходняй арыентацыі. Варожыя адносіны да збліжэння з усходнім суседам добра праглядаюцца праз прызму стаўлення пэўнай часткі польскай арыстакратыі да асобы самога Зараслі Быльнягом надворні-

Станіслаў ЦЯРОХІН.

СЛАВУТЫЯ АДВАГАЙ НА ВАЙНЕ

прашчурам на працягу ўсяго гэтага часу даводзілася штогод у сярэднім да дзесяці разоў брацца за зброю, а дакладней, ніколі не выпускаць яе з рук. І гэты падзвіг беларусаў дагэтуль не ацэнены і не асветлены належным чынам.

Не трэба быць асабліва прадбачлівым, каб зразумець, што, стварыўшы Вялікую Тэўтонію і ўкараніўшыся ў яе межы, крыжакі не ўтаймавалі б сваіх апетытаў. Такая псіхалогія каланізатараў. І гэта неаднойчы пацверджана гісторыяй. Раней ці пазней крыжакі падмялі б пад сябе і рускія княствы, у тым ліку і Маскоўскае. На гэтым усходнім славяне, падобна люцічам і бодрычам, прусам і борцам і іншым славянскім супольнасцям, назаўжды зніклі б з гістарычнай арэны. Рэальнасць такой перспектывы пацвярджаецца і тым, што тэўтонцы ў адрозненне ад татара-манголаў, якія не выкаранялі народнай культуры, у тым ліку і рэлігію, апошняю нават падтрымлівалі, праводзілі этнажыраваны татальны этнічны генацыд. На захопленых тэрыторыях яны, як правіла, знішчалі здатных да

чаных гісторыкаў, ведае? Толькі невялікая купка радараў, напэўна, некалькі патранімічных груп, падаліся ў пошуках ратунку на Усход і аселі на тэрыторыі сучаснай Беларусі. З прычыны малалікасці і роднасці на па звычаях і мове асяроддзя яны хутка асіміляваліся з мясцовым насельніцтвам, а праз некалькі пакаленняў страцілі нават памяць аб сваім паходжанні. Адзіным цямным напамінкам аб радарах засталіся вёскі Радагошч у Янаўскім і Наваградскім раёнах, названых некалі ўцекачамі на ўспамін пра сваю зруйнаваную немцамі ў 1068 годзе аднайменную сталіцу. Такі ж трагічны лёс спасціг і тую нешматлікую частку балцкіх плямёнаў прусаў і борцяў, якія таксама знайшлі збавенне ад крыжачкага нашэсця на Беларусі. Сюды, баронячыся ад той жа напасці, апошні яцвяжскі князь Скурдо прывёў рэштку сваёй дружыны з жонкамі і дзецьмі. Магчыма, адсюль і пайшла вёска Яцвязь непдалёку ад возера Свіцязь.

У крытычным становішчы са

ня і анямечвання палякаў. Польшча паступова страчвала свае землі на захадзе і ўсходзе, а ў 1343 годзе ў поўнае ўладанне немцаў перайшло Гданьскае Памор'е, што адрэзала палякаў ад Балтыйскага мора.

Адначасова інтэнсіўна адбывалася нямецкая каланізацыя Польшчы, так сказаць, мірным шляхам. Не толькі гарады, але і вёскі навадняючы перасяленцы з унутраных раёнаў Нямеччыны. Яны хутка наладжваюць кантроль над асноўнымі галінамі эканомікі, займаюць вядучыя пазіцыі ў кіраўніцтве гарадоў, вярхі якіх цалкам складаліся з немцаў і анямечаных палякаў. Над краінай навіс дамоклаў меч дэнацыяналізацыі і, як яе лагічнае завяршэнне, страты дзяржаўнасці.

Трагічнасць этнічнай сітуацыі ўскладнялася і тым, што польскім троне з 1370 года сядзеў негатыўна настроены да ўсяго польскага немец Людовік Анжуйскі, бацька каралеўны Ядвігі. А з 1380 года па даручэнню караля Польшчай правіў яго зяць Сігізмунд Люксембург-

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.]

спакой і ўсяленская гармонія, што я мала што ні чуў, як Іслач, вельмі абмяльчэлая ў параўнанні з даваенным часам, журчала ў хмызах халодным струменем плыні. Ля першых хат вёскі — гняздо буслоў на электрычным слупе, дзе бацьныя якраз кармілі маладняк. Рухавая бабулька пераганяла наўскас вуліцы рахманага парсюка, ласкава пляскаючы па яго тлустых кумпяках... хакейнай кляшай. І да болю хацелася, каб нішто не пэчкала чорнай фарбай гэтыя блакітныя, амаль што пастаральныя эскізы, якія я вам маюю... Кажуць людзі, што там, дзе жывуць буслы і пье жаўрук, няма радыяцыі... Ды птаства, што беларускі чалавек, даверлівае, без хітрыкаў, бездапаможнае... 40 працэнтаў жыхароў Валожыншчыны жыве на забруджанай радыёнуклідамі тэрыторыі. Звыш 70 населеных пунктаў паказваюць забруджанасць звыш 1 кюры на квадратны кіламетр, а ў такіх сёлах, як Рацкі, Сівіца, пасёлку Першаі і некаторых іншых, ад 5 да 15. Дзе былі Забаль-порт, а дзе Чарнобыль! Аднак раз'юшаны «мірны» атам, аблада чалавечай неахайнасці і злачыства, да якой беларускі народ — ні сном, ні духам, — дапяў і сюды. Праўда, Рум — чыстая ад яго прысутнасці мясцовасць. Адносна чыстая, бо няма ў рэспубліцы ні гарадоў, ні вёсак, адкуль бы не пагражала радыяцыйнае апраменьванне самымі малымі сваімі дозамі. І ніхто не ведае, як яны ўплываюць на стан здароўя жывой істоты. Правільней кажучы, як хутка адымаюць яго ў яе...

Вядома, гэтая складаная «ядзерная» тэрміналогія — кітайская грамата для аргенцін-

РУМ—КРАЙ, АД КАЛЫСКІ ДАРАГІ

скіх беларусаў (якое шчасце!) і, магчыма, не трэба было мне рабіць на гэтым акцэнт. Але ў Руме ў мяне пыталіся людзі, а як нашы землякі ў Аргенціне ставяцца да чарнобыльскай катастрофы. Я адказаў, што, безумоўна, шкадуюць нас... Больш канкрэтнага з берагоў Ла-Платы нічога не чуваць. І выказвалася сумненне, якое і я падзяляю: верагодна, што інфармацыя аб трагічных выніках Чарнобыля не дайшла да вас. Гэта так, Іван Пракопавіч?

...Першым, хто мяне спаткаў у вашым родным кутку, была Васіліса Сямёнаўна Грабоўская, ці проста бабка Васіліса. Яна памытае Васілеўскага, што калісьці ад'ехаў на заробаткі ў «Амерыку». Калісьці — значыць «пры Польшчы», калі «калоды» з лесу для графа Тышкевіча вазілі, у курных хатках крупы ў жаронах малолі. Не верыцца ёй, што так жылося тады, хоць і потым ўсялякага хапала... А сённяшняю дэмакратызацыю бабка Васіліса вітае. Асабліва тое, што можна свабодна верыць у бога. «Цяперка час іншы, час пакарацца», — сказала яна мне.

Хачу шчыра прызнацца: першыя роспыты вашых колішніх аднавяскоўцаў нечакана завялі мяне ў тулік. І я так і не здолеў разабрацца і высветліць, дзе ёсць ваш брат Уладзімір, а дзе вы. Ці вы разам эмігрыравалі ў Паўднёвую Амерыку, ці пасобку? Нават Марыя Васілеўская, якая жыла ў адной з ваі хат, нават маючы старыя фотакарткі, чамусьці памятае толькі вашага брата. Я знаходжу некалькі прычын, што прывялі

да гэтай сітуацыі. Колькі вады перанесла з тае пары Іслач Ці дзіва, што многае забылася. Да таго ж, генеалагічнае дрэва роду Васілеўскіх, відавч, мае вельмі разложыстую крону, мяркуючы па распаўсюджанасці прозвішча ў вёсцы. Як усіх прыпомніць...

Бяды вялікай у такой трохі забытанай сітуацыі няма: вы сам, чытаючы маё пасланне, расставіце ўсё па сваіх месцах. Да гэтае высновы я прыйшоў не адзін, а ў кампаніі з Фёдарам Дзям'янавічам Васілеўскім, вашым дваюрадным братам і яго жонкай Кацярынай Феліксаўнай. Абое знаходзяцца на пенсіі, маюць дзвюх дачок, сына і чатырох унукаў.

Аказалася, што і Фёдару Дзям'янавічу наканавана было пажыць на чужыне. У 1942 фашысты зрабілі аблаву і шматкаго з Рума, у першую чаргу моладзь, пагналі на катаржныя работы ў Германію. Шасцёра хлопцаў-нявольнікаў з Рума, у іх ліку і Фёдар Дзям'янавіч, трапілі ў лагер ля горада Штайнмарка. Тры гады знаходжання ў ім і невыносная праца на будаўніцтвае здаліся векам пакут. Трываць далей не хапала сілы, і «остарбайтэр» пад нумарам 50, ён жа Фёдар Васілеўскі, уцякае з катаргі. Дыхаў паветрам свабоды нядоўга: паліцыя хутка арыштавала ўцекача. Але назад не адправіла, і да вызвалення амерыканцамі ён працаваў у «баўэра». Затым вярнуўся дахаты, нажыўшы ў блуканнях іншаземнае «багацце»: лагерную лыжку нумар 50, якую цяпер беражліва захоўвае ўнук.

Так, вайна навечна застаецца ў душах і сэрцах вашых землякоў. Загінула на франтах другой сусветнай многа вашых аднагодкаў і, мабыць, сяброўкаў. У іх гонар стаіць у вёсцы Белакора абеліск, на ім прозвішчы Васілеўскага Васіля Юстынавіча, Васілеўскага Івана Дзям'янавіча, Уладзіміра і Фадзея Бянаў, Язэпа Уласіка і іншых.

Наўрад ці вы знайшлі б у вёсцы знаёмыя арысы, пабудовы, якія ажывілі б карціны мінулага. За сувязь з партызанамі гітлераўцы вынеслі смяротны прысуд Руму — спалілі да тла. Адваяваўшы, аплакваючы ахвяры, сьлячане збудавалі на папільшчах новую вёску. Не сказаць, што яна выглядае маленькай: каля сотні двароў налічыце. Але частка іх пазірае на свет вокнамі пустага жылга. Зараслі быльнягом надворкі: хтосьці з жыхароў воляю лесу выбраўся пад крыжы старых могілак, а хтосьці пераехаў у горад. Старэе Рум... Хоць і працуе ў ім малочна-таварная ферма на 200 галяў рагатай жывёлы, ёсць невялічкі клуб, камунальна-бытавыя паслугі.

Рум у застойныя гады аднеслі ў шэрагу многіх да «неперспектыўных»... Я наогул не разумею, як вёска, вялікая ці малая, можа быць неперспектыўнай. Як сказаць бабулі з хакейнай кляшай, што яе свінчо «пазбаўлена перспектывы», калі і стратгі аграрнай навукі, і практыкі, і калгаснікі, і іхнія нашчадкі будуць яшчэ доўга-доўга смажыць сала на патэльні... І ёсць і бульбаю ўсмак. Ёсць і аб'ектыўныя моманты,

што тлумачаць зыход сельскага люду з зямлі. Такая агламерцыя, як амаль двухмільённы цэнтр вобласці і рэспублікі Мінск, ды і раённы Валожын, плюс прамысловы бум патрабавалі, прапануючы лепшыя сацыяльна-культурныя варункі, прытоку працоўных рэсурсаў з сяла. А што датычыць вашай вёскі, то яе сельскі Савет і праўленне калгаса імя У. І. Леніна, у складзе якога знаходзіцца Рум, размешчаны непасрэдна ў Валожыне. Калгас мае там дробнае прадпрыемства, дзве «ўласныя» вуліцы, гасцініцу, 400 чалавек, жывучы ў гэтай гаспадарцы, працуючы на прадпрыемствах індустрыі. Тут ёсць і прагрэсіўны момант. Адзігрывае вялікую ролю і геаграфічнае становішча калгаснага палеткаў, якія зрошчаюцца з гарадскімі ўкраінамі. Але вёска старэе... Сяродзі ўзрост калгаснікаў 49 гадоў.

Як я разумею, Іван Пракопавіч, не найлепшыя правы нашай цывілізацыі, хуткасная ўрбанізацыя і гіпертрафія цэнтра адносна перыферыі характэрны і для нашай прыёмнай радзімы. Згодна са статыстыкай, у Буэнас-Айрэсе жыве аж трыццаць працэнтаў насельніцтва Аргенціны. Чытаў я, праўда, што аргенцінцам удаецца ўзяць пад кантроль памянёныя правысы. Якім чынам?

Няма ў мяне сумненняў, што і Рум перажыве ўсе цяжкасці Залог таму — адраджэнне народам састаўных частак яго жыцця, вялікія перамены ў нашым грамадстве. Аднак лепей адзін раз убачыць... Што і прапануюць вам зрабіць зямлякі і сваякі, ад якіх я і перадаю прывітанне. І чакаю ад вас адказу на мае пытанні.

З павагаю да вас

Кастусь ШАЛЯСТОВІЧ.

РУХ И БУДУЩЕЕ УКРАИНЫ

ПОЧЕМУ ОНИ
ПРИШЛИ К ВЛАСТИ

По результатам выборов в местные органы власти хозяевами многих Советов в Западной Украине стали представители набравшего силу в последнее время Народного движения Украины за перестройку — Руха, объединяющего различные общественные течения: от молодых радикалов, верующих вчера еще запрещенной украинской греко-католической церкви или «зеленых» — до коммунистов. Например, положенная Львовщине квота — 24 мандата в Верховный Совет Украины — полностью отдана избирателями кандидатам Руха.

Сегодня часто приходится слышать от тех, кто пребывал у власти в условиях многолетнего политического комфорта: «Почему они пришли к власти? Какие ошибки совершили мы?»

Чтобы лучше понять, почему «они» пришли к власти, надо вернуться к историческим истокам сегодняшних событий: к никогда не ослабевавшей доминанте духовной жизни Украины — идее национального возрождения. Ее политический смысл с четкостью и ясностью изложил в начале нынешнего века в наброске «Украинский вопрос и русское общество» великий русский ученый В. Вернадский: «Опасность... не в украинском движении, как таковом, а в предвзятой трактовке его в качестве вредного и притом наносного явления в государственном и национальном организме. При таком взгляде движение, по существу естественное, органическое и имеющее равное парво на существование со всеми аналогичными движениями, отодвигается в ряды бесправных, а потому враждебных данному государственному укладу явлений».

Для каждого, кто может непосредственно наблюдать сегодняшнюю политическую ситуацию на Украине, от этих мыслей веет живыми настроениями дня. А теперь предоставим слово первому секретарю Львовского горкома Компартии Украины В. Волкову:

Причины нашего поражения на выборах объясняются прежде всего кризисным состоянием общества и специфическими местными условиями, обострившими ситуацию. Это, во-первых, негативное отношение к нашей партии как к опорной конструкции командно-административной системы, сдерживавшей социально-экономическое и культурное развитие республики и страны. Во-вторых, нам, нынешнему поколению коммунистов, пришлось платить по счету за все страдания, которые пережило местное население в годы сталинизма и застоя: за репрессии 1939-1941 годов и послевоенных депортаций, насильственную коллективизацию, пренебрежение к религиозным традициям, историческим памятникам.

Достаточно вспомнить недавнее наше сопротивление первым попыткам создать Общество украинского языка им. Шевченко. Не в этом ли главная причина политизации этого движения, которое стало первой организационной структурой будущего демократического блока, победившего на выборах? В марте прошлого года пленум горкома партии принял ошибочное решение о недопустимости участия коммунистов в создании первичных ячеек Ру-

ха, и это оттолкнуло от нас многих львовян. Позднее оно было отменено, но возможности политического влияния на это массовое движение были упущены.

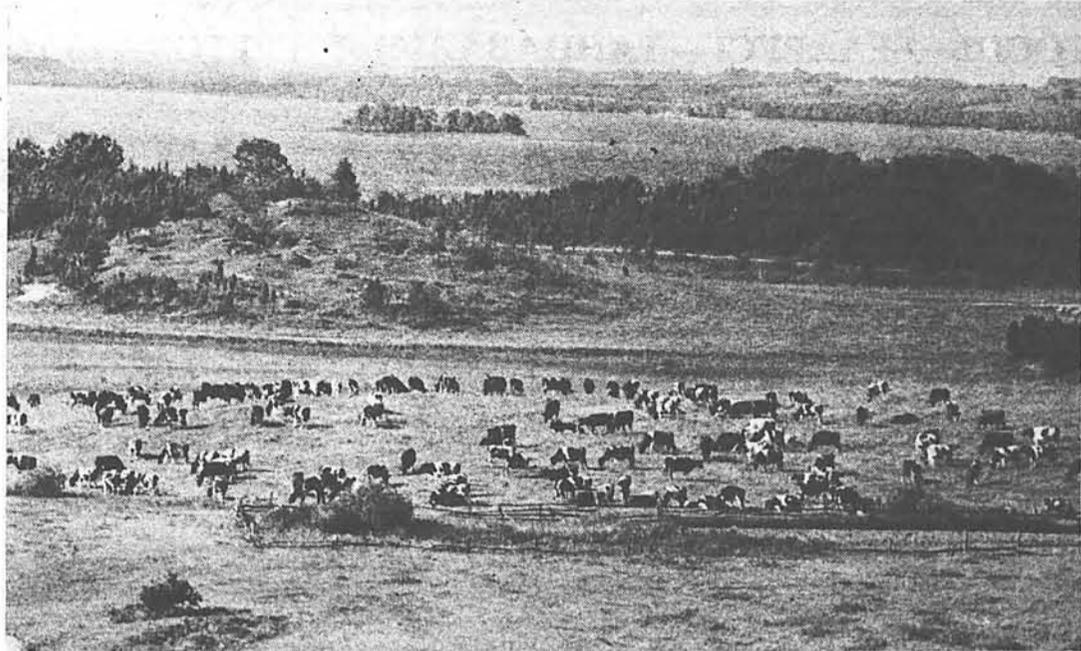
С опозданием начали мы отказываться от предрассудков по отношению к национальной символике, «белым пятнам» истории края, вопросам реабилитации незаконно репрессированных в годы сталинизма и более поздний период. Взять, например, отношение властей к группе «узников совести», осужденных в 60-70-е годы за взгляды, которые сегодня может свободно высказывать любой. Это нынешний председатель Львовского областного Совета и народный депутат Украины Вячеслав Чорновил, его товарищи по тюрьмам и коллеги по Верховному Совету Украины Михаил и Богдан Горыни, Ирина Калинец, Степан Хмара, депутаты областного Совета Игорь Калинец и заместитель Чорновила Иван Гель. Они выражали свое несогласие с официальной идеологией, били тревогу по поводу упадка национальной культуры. Власть расценила это как опасный рецидив буржуазного национализма и сепаратизма.

Мы не воспользовались ленинскими советами о необходимости и полезности компромиссов, о поиске союзников. Наоборот, своими действиями мы сделали все для самоизоляции, оттолкнули от себя самостоятельные, общественные организации. Отсутствие четких позиций по проблеме восстановления в правах украинской греко-католической церкви привело нас к потере доверия как греко-католиков, так и православных. Результатом таких и других ошибок и явилось отсутствие поддержки масс и наше поражение на выборах...

И, наконец, позиция другого львовянина, народного депутата Украины, академика И. Юхновского, бывшего одним из претендентов на пост Председателя Верховного Совета республики:

Имеет место не только катастрофическое загрязнение окружающей среды, но и мысли человеческой. Люди ищут спасения. Оно невозможно под старыми знаменами... И потому не удивляйтесь, что люди ищут свое историческое знамя, и не мешайте этому. Мы должны построить суверенную Украинскую республику, заключить новый Союзный договор. За всю историю нашего народа еще ни перед одним народным парламентом не стояла такая большая задача...

Этим словам, произнесенным тихим голосом человека, не привыкшего к высоким трибунам, единодушно аплодировал весь новый, сотрясаемый политическими страстями и бурями парламент Украины. Александр ГУРЕВИЧ.

Край родной.

Фотоэюд В. АЛЕШКЕВИЧА.

ИМЕНА, ИЗВЕСТНЫЕ ВСЕМ

АВАНСЫ И ДОЛГИ

Про Николая Шмелева можно сказать: он дождался своего часа. Только в условиях начавшейся в 1985 году перестройки советского общества могла появиться его звезда. Вышедшие вслед за первыми экономическими публикациями художественные повести и рассказы подтвердили его право на роль одного из ведущих экономистов СССР и одного из интересных современных писателей.

Особенно ярко его звезда засияла в 1987 году, когда он, уже перешагнувший пятидесятилетний рубеж, решительно заявил о себе двумя программными публикациями. Статьей «Авансы и долги», в которой ученый-экономист развеивал последние иллюзии о жизнеспособности экономической системы страны с командно-административными методами хозяйствования и предлагал конкретные, хотя и экстраординарные меры по выходу из тупика. И повестью «Пашков дом», утверждавшей приоритет культуры в системе общечеловеческих ценностей.

Пашков дом — неофициальное название одного из красивейших зданий Москвы, ныне Государственной публичной библиотеки имени В. И. Ленина. В повести этот дом предстает символом интеллектуального убежища для героя, «альтер эго» самого автора, человека, страдающего от мерзости окружающей жизни, от необходимости подчиняться ее законам, зачастую далекому от нравственного совершенства.

Как специалист, ученый Шмелев — сторонник открытой экономической системы, опирающейся на рыночные отношения, подчиняющейся исключительно экономическим законам. И в этом он отнюдь не революционер: «Не придумывать что-то небывалое, вымученное, искусственное и потому обреченное на гибель уже при рождении своем, — призывает он руководителей государства, — овладеть тем, что сама жизнь придумала за нас за тысячи лет развития человечества...»

Его статьи написаны ясно и просто, с той энергической страстью, которая позволяет увидеть в нем человека, искренне переживающего за судьбы страны, народа, желающего изменить сложившееся положение. Они воспринимаются как увлекательное чтение. Его имя на устах у всех. Многие с ним не соглашаются, но от его доводов невозможно отмахнуться: настолько они мотивированы и убедительны.

Ученый не устает призывать своих сограждан к здоровому

смыслу. Став вопреки воле консервативной части избирателей народным депутатом СССР, он воспользовался парламентской трибуной, чтобы еще более эффективно отстаивать свои взгляды, утверждая идею рынка и всего, что с ним связано. Голос тихий, спокойный (думаю, от сдерживаемой силы), интеллигентный, но к нему прислушиваются, его слышат.

Шмелеву-писателю требуется, по его собственному признанию, только одно — чтобы его два часа по утрам не беспокоили, дали возможность углубиться в мир своих интеллектуальных фантазий. Герои всех его произведений — интеллигенты. Потому что он знает их лучше других: их поиск смысла жизни, раздумья о судьбах народов, сам образ существования. Сын инженера-геодезиста и медицинской сестры, Шмелев прошел, в общем-то, благополучный внешне путь: московская школа, Московский университет, успешная научная карьера, столичная среда интеллигенции, та среда, без которой общество, считает писатель, было бы мертво. Ведь он не связывает с понятием интеллигентности некую рафинированность мысли и чувства. Его герои, как и его окружение, люди сугубо «земные».

И в науке, и в литературе Николай Шмелев предпочитает модели, ситуации, характеры, максимально приближенные к реальности, к действительности. И в то же время он не прагматик, его привлекают коллизии высокого интеллектуального накала.

Одна из самых популярных его вещей — повесть «Спектакль в честь господина первого министра» — характернейшее для творчества этого писателя произведение. Проникая в духовный мир великого поэта Германии Иоганна Вольфганга Гете, автор показывает его в момент крушения надежд на утверждение справедливости в государстве, в котором силой обстоятельств поэт стал премьер-министром.

Взаимоотношения силы и творчества, личности и власти, возможность гармонии между ними — вот, похоже, то основное, что волнует сегодня писателя Николая Шмелева, вот в чем он пытается разобраться, будь то наши современники или люди, давно ставшие достоянием истории.

Сейчас писатель завершил работу над новым романом. Действие его разворачивается в XVI веке, в эпоху Ивана Грозного, русского царя, прославившегося своим умом и своей жестокостью. В центре повествования подлинная истори-

ческая фигура — поп Сильвестр, один из авторов (а может, и единственный автор, история об этом умалчивает!) знаменитого «Домостроя», своеобразного устава русского быта, книги, на несколько столетий определившей нормы и правила, самобытные устои жизни русского народа.

И опять, как и в «Спектакле для господина первого министра», столкновение Личности и Власти, творческого начала и расчета на грубую силу. Поп Сильвестр был другом и наставником молодого царя. Его советы, разумные и дальновидные, во многом способствовали укреплению царской власти, утверждению спокойствия и мира на русской земле. Но как только Иван Грозный, опыненный властью, пренебрег советами своего интеллигентного наставника, в частности развязал губительные Ливонские войны, а Сильвестр попытался противоречить, то он был сослан в знаменитые уже тогда Соловки, а затем и вовсе вычеркнут из жизни. Безумный царь буквально растоптал своего бывшего друга, превосходявшего его мудростью и талантом...

Русская история, по мнению Николая Шмелева, есть непрерывная борьба Личности и Власти, вернее, есть непрерывная цепь поражений Личности в борьбе с Властью.

Печальное открытие, и звучание его предельно современно. История четырехсотлетней давности, ожившая под пером писателя, всего лишь один из эпизодов этой многовековой борьбы, принявшей сегодня особенно трагические формы.

Позиция Николая Шмелева — позиция ученого-экономиста, писателя, общественного деятеля, народного депутата, одного из лидеров коренной перестройки, отчетливо просматривается и в его многочисленных афористических высказываниях:

«Мы попали в полосу нового средневековья...»

«Мы создали чудовище, нелепую экономическую систему...»

«Прогноз перестройки — вопрос веры в ее идеалы...»

«За годы вранья, годы маразма в общественной жизни мы забыли литературное ремесло...» И последнее:

«Литература — душа человеческая...»

— Я зываю к здоровому смыслу, — говорит депутат Николай Шмелев.

— Я хочу понять жизнь, — говорит писатель Шмелев.

Эдуард БРАНДЕС.
(АПН).

ГОСЦЬ БЕЛАРУСІ—ТАНЦАВАЛЬНЫ ГУРТОК «ВАСІЛЁК» З АМЕРЫКІ

МАЛІТВА ЗА ЗЯМЛЮ ПРОДКАЎ

II. ДАВАЙЦЕ
ЗНАЁМІЦА БЛІЖЭЙ

З «Васільком» я ўпершыню пазнаёмілася летась, калі ездзіла ў Беласток па запрашэнню газеты «Ніва». Некалькі разоў бачыла там выступленні гуртка, нават гутарыла з некаторымі яго ўдзельнікамі. Аднак знаёмства тое было кароткае, надта павярхоўнае. Успрынялі мяне тады з нейкай насяражанасцю... Маўляў, чаго яна хоча, журналістка з газеты, з якой мы далёка не ў сяброўскіх адносінах. Скарысталі і нагоду — выказалі свае адносіны, праўда, у даволі дыпламатычнай форме.

У Мінску ж мы з раніцы і да ночы разам. Ніхто мяне, праўда, не прымушае так працаваць. Гэта ўжо асабістыя прынцыпы работы. Проста хочацца ўбачыць, якія яны людзі, як успрымаюць тыя ці іншыя рэчы, як рэагуюць на нашу рэчаснасць, што думаюць у тых ці іншых выпадках.

Па першым часе я старалася мала гаварыць з імі. Хіба што толькі з Алай Орса-Рамана. З самага пачатку паважаны прафесар прапанаваў перайсці на «ты», але ў мяне гэта не атрымліваецца. З Алай увогуле лёгка — яна чалавек надзвычай дэмакратычны, непасрэдны. Калі ўжо і ёсць нешта на душы цяжкае, то скажа, не будзе трымаць камень за пазухай. Як аднойчы:

— Крыўдна бывае, што часам прыязджаюць да нас у Амерыку адсюль, з Беларусі, а ні слоўца сказаць не могуць на сваёй мове, нават не прызнаюцца, што беларусы. А мы ж усім там гаворым, што Радзіма наша — найпрыгажэйшая і людзі ў Беларусі — таленавітыя, працавітыя. Хіба паверыць тады хто, што гэта так і ёсць, хутчэй, што эмігранты ўсё папрыдумлялі і няма ніякай Беларусі. Але ж яна ёсць, жыве Беларусь! Гэта мы ўбачылі, як прыехалі. І тут зараз столькі ўсялякіх падзей...

Усю сваю «каманду» — 17 «амерыканцаў» і 6 прадстаўнікоў Беларускага аб'яднання студэнтаў у Беластоку (БАС), з якімі «Васілёк» падтрымлівае сяброўскія сувязі і якія таксама былі запрошаны таварыствам «Радзіма», яна з лёгкасцю гуртуе ў адзін калектыў.

— Мае вы коцікі, у нас тут ніхто нікога не прымушае, — прыгадваю я яе ранішнюю прамову ў аўтобусе; калі доўга не маглі ўсе сабрацца і спазняліся на запланаваную экскурсію, — кожны мусіць сам за сябе адказваць.

...Напярэдадні першага канцэрта ў сталіцы нашыя госці разам з Дзяржаўным ансамблем народнай музыкі «Жывіца» (з салістамі гэтага калектыву — заслужанай артысткай рэспублікі Валынянай Пархоменка і Аляксандрам Казаком А. Орса-Рамана сустрэлася мінулым годам у Нью-Йорку, а пазней і дамовілася на сумесны выступленні ў Беларусі) сабраліся на рэпетыцыю. Сцэна — тая самая, дзе менш чым год назад з трыумфам выступіў Данчык. Але Данчык, думаецца, было ўсё ж трошкі прасцей. А тут трэба аб'яднаць у адной праграме два зусім розныя калектывы. Акрамя гэтага, у «Васільку» няма свайго акампаніятара. Выконваць такую ролю згадзіўся мінскі музыкант Фёдар Паўлавец.

...Быццам і няёмка знаходзіцца зараз у зале, быць, так скажам, назіральнікам таго, як у мукх нараджаецца праграма гэтага незвычайнага канцэрта. За два дні сумесных паездак я ўжо ведаю, як кожнага завучу, хто з іх чым займаецца ў све-

ёй далёкай Амерыцы і нават які ў яго характар. Вось, напрыклад, два сыны Алы Орса-Рамана — Павел і Коля. Знешне такія розныя. Павел — чарнавалосы, з чорнымі жывымі вачамі. Тэмперамент не дазваляе яму доўга сядзець — увесь час рухаецца, з кім-небудзь размаўляе. Маючы такое небеларускае аблічча (бацька — амерыканец італьянскага па-

знаходзілася — будзе з імі разам. З Алесямі мы неяк разгаварыліся падчас купальскага свята ў Вязынцы. Спадабалася яе манера лагічна, стройна выкладаць думкі і разам з тым мяккасць, добразчылінасць, спагадлівасць.

Брат і сястра Дарота і Пётр Рыжыя. Яны, прынамсі, адзіныя з моладзі «Васілька», што нарадзіліся не ў ЗША. Трапілі

Удзельнікі гуртка Віктар ТУР і Коля БАХАР.

ходжанню). Павел сярод усіх ці не самы зацятны па духу беларус. Ва ўсякім разе ў Беларусі ён адчувае сябе сваім.

Коля — маладзейшы на пару гадоў за Павала. Русы, сінявокі славянін. Стрыманы, негаваркі. Вучыцца на фінансавым факультэце ўніверсітэта. А Павел па спецыяльнасці — эканаміст. Але работа, як ён кажаў, не задавальняе, таму збіраецца сёлета паступіць ва ўніверсітэт, каб вучыцца на доктара.

Аня Бартуль — дантыст. Нядаўна распачала прыватную практыку. Кліентаў у яе пакуль што няма. У ліку першых — свае, суайчыннікі. Даводзіцца многа працаваць і ў выхадныя дні таксама, бо гэта зручна кліентам.

І яшчэ двое з адной сям'і — Юрка і Алеся Кіпелі. Юрка — доктар медыцыны, дзіцячы ўрач. Чалавек вельмі мэтанакіраваны і дзейны. Па ўсяму відаць, ён добры спецыяліст і яго любяць дзеці. Спагадлівасць да хворых, бездапаможных — у яго з дзяцінства. Калі вучыўся ў школе, то разам з сябрамі хадзіў у шпіталі, дзе ляжалі цяжкахворыя, рабіў усю самую чорную работу. Пасля скончыў універсітэт, «медычную» школу, 3 гады спецыялізаваўся па педыятрыі ў шпіталі, дзе кожную чацвёртую ноч меў дзяжурства.

Дарэчы, сёлета Юрка будзе бацькам. Хаця жонка яго і амерыканка (разам з ёю ён быў у Беластоку), можна быць упэўненым, што іх дзіця будзе ведаць, з якога яно роду-племні і што карані ягоныя ў беларускай зямлі.

Сястра Юркі, Алеся, мае надзвычай прэстыжную ў ЗША прафесію — яна адвакат. Між іншым, спецыяліст такога класа, што яе часта запрашаюць весці свае справы розныя замежныя фірмы. У Мінску Алеся прыляцела з ФРГ, дзе цяпер працуе. Калі даведлася, што «Васілёк» едзе ў Беларусь, паведаміла, што дзе ё яна ні

ў Амерыку з Польшчы ўсяго 7 гадоў назад. Цікава, што будучы беларусамі па паходжанні, ні Пётр, ні Дарота, жывучы ў Польшчы, не размаўлялі па-беларуску. А ўсявядомлі сябе беларусамі ўжо ў Амерыцы, як далучыліся да арганізацыі Беларуска-амерыканскай моладзі ў Нью-Йорку. Пётр — будучы матэматык, хоча працаваць настаўнікам, бо любіць дзяцей, Дарота вучыцца ў школе.

Блізняты Коля і Галя Бахар прыйшлі ў «Васілёк» дзецьмі. Галя цяпер інжынер касметычнай кампаніі ў Нью-Йорку, а Коля займаецца фінансавымі справамі ў адной з кампаній Саўт Рывера. Штотыдзень ён ездзіць на машыне на рэпетыцыю гуртка. Да ўсяго Коля — майстар па вырабу такой неабходнай для «Васілька» рэчы, як лапці. Навучыў яго плесці гэты патрыярхальны беларускі абутак адзін стары дзед.

Віктар Тур — спецыяліст па камп'ютэрах, працуе ў банку. А нарадзіўся ў Лондане, дзе таксама наведваў беларускую школу, спяваў у хоры. Воляю лёсу трапіў у ЗША, дзе на вяселлі ў Юркі Азаркі, а было

гэта 10 гадоў назад, пазнаёміўся з «Васільком». З таго часу з гуртком не разлучаецца.

Ліда Данілюк, па адукацыі мастак, займаецца рэкламай.

Надзя Захаркевіч з беларуска-амерыканскай сям'і.

Вера Запруднік — спецыяліст па менеджменту. Вырасла ў даволі забяспечанай сям'і, атрымала добрую адукацыю. З 18 гадоў пачала працаваць. Па словах дзяўчыны, гэта было выклікана не неабходнасцю, а ўласным жаданнем спазнаць жыццё, большага дасягнуць.

Хіба што і ўвесь «Васілёк». Акрамя, мусіць, Паўліны Сурвілы, якая добраахвотна ўзялася «фільмаваць» паездку, ды яшчэ дзюж кабет — Веры Бартуль і Надзі Кудасавай. Абедзве яны, хаця ўжо і не з'яўляюцца ўласна ўдзельнікамі «Васілька», маюць самае непасрэднае дачыненне да яго спраў. І Надзя, і Вера дапамагаюць гуртку з касцюмамі. (Пра касцюмы будзе гаворка асобна.)

...Мокрыя да ніткі, ледзь жывыя, як мне здалося, скончылі «свае першыя практыкі» на сцэне Палаца прафсаюзаў у Мінску нашы замежнікі, калі можна так сказаць, самадзейныя артысты. Яны моцна хваліліся перад першым выступленнем. Нават на вярну не пайшлі. Адзінае, што мне хацелася тады сказаць ім: «Усё будзе добра, а мы таксама хвалюемца. Ваш канцэрт — не экзамен, а добрая сустрэча беларусаў з Амерыкай і з Беласточчыны на мацерыку. І ад нас цяпер залежыць, ці зраўнем мы адзін аднаго праз столькі гадоў зацятага маўчання, непрыязнасці і непрыняцця, ці знойдзем агульную мову».

...Зала стаячы вітала гасцей. Апанутыя ў беларускія строі, яны цяпер ужо ніяк не былі падобныя на амерыканцаў. Ну зусім свае, мясцовыя артысты, аднекуль з Брэстчыны. І прыгадалася сказаць Алай Орса-Рамана: «Мы — не прафесіяналы, для душы танцуем. Як кіраўнік, я патрабую ад удзельнікаў «Васілька» духоўных здольнасцей». Што гэта азначае? Якімі духоўнымі здольнасцямі павінны валодаць члены гэтага калектыву? З цікавасцю сачу за рухамі хлопцаў і дзяўчат, імкнучыся ўлавіць тое адметнае, што складае своеасаблівае іх манеры выканання. А яна ж ёсць, безумі тонкім адчуванні характару народнага танца, увогуле нацыянальнага тэмпераменту. А дзеля гэтага, мусіць, якраз і патрэбны духоўныя здольнасці, пра якія казала кіраўнік калектыву. Духоўныя здольнасці, каб выступаць з беларускімі танцамі сярод розных аўдыторый, «рэпрэзэнтаваць» беларускую культуру ды пазнаваць беларускую спадчыну самім.

Дарэчы, менавіта з апошняга яны і пачалі. Хадзілі з маленства ў беларускія школы пры цэрквах, вучылі мову, гісторыю, фальклор Беларусі. Іх выступленні з танцамі заўсёды суправаджаліся інфармацыяй пра Беларусь. І цяпер, стаўшы дарослымі, тыя з іх, хто жыве ў іншых штатах, штотыдзень едуць у Нью-Йорк, каб «мець практыку ў танцах». Нязменны кіраўнік гуртка з 1956 года, Ала Орса-Рамана выхавала ўжо не адно пакаленне танцораў... Цяпер гурток «Васілёк» шырока вядомы ў Нью-Йорку. Яго запрасілі ў сябры Нью-Йорскага клуба народных танцаў — вельмі аўтарытэтай і вядомай арганізацыі. За 35 гадоў існавання гэтага калектыву яго танцоры ўдзельнічалі ў сотнях выступленняў на розных сцэнах Амерыкі і Канады, а таксама па тэлебачанні. Дзесяцік беларускіх культурных фестываляў у Амерыцы адбыліся дзякуючы энтузіязму маладых танцораў-амацараў «Васілька». Працу для Беларусі яны выконваюць і цяпер.

...Два канцэрты ў Мінску прайшлі паспяхова. Нягледзячы на тое, што лета — пара водпуску, вялікая зала Палаца прафсаюзаў была запоўнена. Для многіх з'явілася адкрыццём, што ў Амерыцы існуе такі беларускі калектыў, і ўжо зусім моцна ўразіла тое, што ўсе ўдзельнікі «Васілька», хаця і не былі ніколі дагэтуль на зямлі бацькоў, лёгка гавораць па-беларуску, спяваюць нашыя песні. Таму з залы на сцэну перадаваліся дзесяцікі запісак. Людзей цікавіла ўсё: як яны вывучылі мову, ці ўсе беларусы ў Амерыцы свядомыя, прасілі расказаць пра эміграцыю, пыталіся, якое іх сённяшняе ўяўленне пра Беларусь, адкуль бяруць матэрыял для танцаў, як і хто стварае сцэнічныя касцюмы, якія святы адзначаюць, якія друкаваныя выданні з Беларусі атрымліваюць, ці ёсць у Штатах свой беларускі музей, ці хацелі б прыехаць жыць у Беларусь...

На ўсе гэтыя пытанні адказвала Ала Орса-Рамана. Але час сустрэчы-канцэрта абмежаваны, таму і пасля выступлення артысты доўга былі абкружаны натоўпам моладзі. Госці з Амерыкі не сталіліся расказваць, дзяліліся сваімі першымі ўражаннямі, абменьваліся адрабамі, давалі інтэрв'ю журналістам.

Гэтая неформальная сустрэча беларускай моладзі з Савецкай рэспублікай, з Беласточчыны і з Амерыкі мела свой працяг вечарам у Вязынцы, дзе было наладжана Купалле. Як і водзіцца ў гэтую ноч, спявалі купальскія песні, марылі пра шчаслівую будучыню. І толькі моцны дождж, ад якога не схавацца пад дрэвам, прымусіў вярнуцца ў аўтобус, які для «Васілька» і «Жывіцы» стаў ужо амаль што родным домам.

Таццяна АНТОНАВА.

Танцуе «Васілёк».

Фота С. КРЫЦКАГА.

3 ЧУЖЫХ СТАРОНАК

«ПАН» ЦІ «СПАДАР»

У Беластоцкай «Ніве» з'явіліся разважаны нашчагі Беларастоцкага пісьменніка, прафэсара і грамадзкага дзеяча А. Баршчэўскага (А. Барскі) аб досьць новым Беларускам тэрміне, запрапагаваным памёрлым Беларускам філэлагам драм Янка Станкевічам: «спадар». «Новым» у Беларускай мове гэты тэрмін можна аднак назваць толькі адносна, бо ёсьць фактам, што выкапаў і прысвоіў яго Беларускай мове эмігрантаў др. Янка Станкевіч з «Аль Кітабу», рэлігійных рукапісаў Беларускага Татараў, якія пісаліся ў сярэднявечнай Беларускай народнай мове, але Арабскім альфабэтам. Гэтае слова зчасам выйшла з ужытку на Беларусі ў сувязі з павялічваючымся Польшкімі палітычнымі і культурнымі ўплывамі на Беларусі пераняццем ад Палякоў замест тэрміну «спадар» — слова «пан».

Прапанаваны драм Я. Станкевічам стары Беларускі тэрмін «спадар» не прыняўся на Зах. Беларусі пад Польшчай, хутчэй з палітычных прычын, бо Янку Станкевіча не глядзячы на ягоны нацыяналізм лічылі палянафілам, прычым найвялікшая на З. Беларусі палітыч-

ная плынь, якая ахоплівала хіба кіх 60—70% ўсяго насельніцтва — Грамадзкая плынь прытрымоўвалася нашаніўскай тэрміналогіі. У зваротах і перапісцы ўжывана старога сялянскага тэрміну: «дзядзька», «цётка», калі ж да малодшага, роўнагодняга: «браток», «браце», «сястрыца», «сябра». Пасля Першае Сусьветнае вайны і камуністычнага перавароту, гэтыя тэрміны пачалі знікаць пад Саветамі прымусява, а ў Беларусі, пераняўшы Польшкае «пан», ужо да таго бытаваўшы на Беларусі, хоць і ў вузейшым сэнсе. Грамадзкая плынь і далей амаль што да Другой вайны карысталася старым тэрмінам: «дзядзька», «цётка», «браток» і г. п. Пасляваенны выхад за мяжу Беларусі змяніў склад Беларускае грамадскасьці. Панаваньне над гушчай Беларускай шэрай масай уцекачоў, ці то зпачатку ў УНРАўскіх лагерах у Нямеччыне, ці потым у краях асяленьня перайшло ў рукі нацыяналістычных груп, сярод якіх апыніўся і ініцыятар прывярненьня Беларускай мове закіненага тэрміну «спадар» замест «пан». У іх руках аказаліся і сяродкі друкава-

нага пераказу. Зразумела гэта спапулярызавала выкапае др. Янкай забытае архаічнае Беларускае слова «спадар», проціў чаго ня мелі вялікіх падстаў выступаць і апыніўшыся за мяжой астацкі Грамадоўцаў (Двупагоннікаў). («Сябра» ўжываны ў Грамадоўскіх колах, — гэта тэрмін так казаць унутраны і адпавядае тэрмінам: «калега», «прыяцель», «таварыш» у іншых мовах і між іншым пераняты Беларусамі ад Жыдоў, бо габрэйскае «шабра» абазначае «зямляк», іначай кажучы: тутак народжаны (у Палестыне). Трэба дадаць аднак, што тэрмін «спадар» не пераняты цалкам усёй Беларускай эміграцыяй. Гэтак званая «бэцэраўская» плынь — астрэйшчыкаў у процідзеньні «абрамчыкаўцам — псэўдабэцэраўцам» высунулі з помыслу іх правадыра Радаслава Астроўскага свой тэрмін замены слова «пан» на народнасьляндскае: «гаспадар» — «гаспадыня», які і сянняя ішчэ ўжываецца ў іхных вельмі рэдкіх выданьнях і выступах.

др. Я. ГАЛЕЙКА.
(«Беларускі Голас», Таронта).
(Захоўваем правапіс арыгінала).

ПАДАРУНАК

РОДНАМУ

МІНСКУ

Мастакоўская сцяжына спрадвеку была нялёгкай для тых, хто свядома прысвяціў сваё жыццё мастацтву. З цягам часу наступае такі момант у творчым жыцці, калі, падсумоўваючы пройдзены шлях, адкрываеш для сябе галоўную тэму, да якой міжволі імкнуўся ўсё жыццё. Такое ўражанне засталася ў мяне ад гутаркі са скульптарам Барысам Лазарэвічам. Менавіта яго апошні твор, прысвечаны Ф. Скарыне, які быў зроблены ў час летняга пленэру, арганізаванага скульптурнай секцыяй Саюза мастакоў БССР, стаў тэмай нашай размовы.

Не выпадкова Б. Лазарэвіч узяўся за стварэнне скульптурнага партрэта першадрукара. Аўтар

паказаў занатаваныя эскізы і накіды, якія рабіў многа гадоў назад. Па свайму характару ён належыць да такіх творцаў, якія не спяшаюцца сваю першую задуму тут жа рэалізаваць у матэрыяле і не сці на выставу. Ідэя паступова выпявае, набывае з цягам часу больш канкрэтную завершанасць, пластычную выразнасць і толькі пасля прызірлівага аналізу пакідае сцены майстэрні.

Безумоўна, фігура тытана эпохі Адраджэння Ф. Скарыны шматгранная. Да гэтага часу не ўсе мастакі, якія браліся за такую тэму, здолелі ўжываць палотнах, графічных аркушах раскрыць яго глыбінны духоўны свет. Ішчэ задоўга да мінулагагодняга летняга пленэру скульптар быў унутрана падрыхтаваны да такой адказнай і складанай тэмы. У сціслы тэрмін (спатрэбілася каля трох месяцаў) бяспарна каменная глыба стала ў руках майстра велічнай скульптурай, якую аўтар падарыў гораду.

Помнік стаіць цяпер у маляўнічым кутку Беларускай сталіцы каля ракі Свіслач. Нягледзячы на буйную «лепку» ўсёй фігуры, якая пазбаўлена залішняй дэталізацыі, што дае магчымасць успрымаць скульптуру як зблізу, так і здалёку, «жыць» ёй у гарадскім асяроддзі. Дакладна вывераны аўтарам памеры скульптуры дазваляюць чалавеку адчуць сябе сумаштабным твору. Неяўлікі чорна-шэры гранітны пастамент, хоць і выконвае сваё функцыянальнае прызначэнне (фігура крыху ўзвышаецца над зямлёй), але разам з тым адчуваецца непарыўна з ёю сувязь, пра якую заўсёды памятаў Ф. Скарына.

НА ЗДЫМКАХ: скульптар Б. ЛАЗАРЭВІЧ; помнік першадрукару.

У. ПРАКАПЦОЎ.

ФІЛЬМ АБ КРЫЧАЎСКІМ

ПАЎСТАННІ СЯЛЯН

УРАГАН НА БЕЛАЙ РУСІ

Недалёка ад Мінска на здымачнай пляцоўцы кінастудыі «Беларусьфільм» заканчваюцца натурныя здымкі гістарычнай карціны «Маці ўрагана». Рэжысёр-пастаноўшчык і галоўны апэратар гэтай эпічна-гістарычнай драмы заслужаны дзея мастацтваў БССР Юрый Марухін гаворыць аб сваёй рабоце:

— Наш фільм з'яўляецца экранізацыяй аднаго з лепшых твораў — малавядомай п'есы цудоўнага беларускага пісьменніка і драматурга Уладзіміра Караткевіча. Па свайму жанру п'еса «Маці ўрагана» — трагедыя.

Драматургіі тэатра не проціпаказаны кінематограф. Яна патрабуе самастойнага, дакладнай, спецыфічнага сцэнічнага «прачытання». Таму мы з аўтарам сцэнарыя драматургам В. Галаванавым вынеслі многія эпізоды на натуру, пашырылі геаграфію п'есы, перанеслі шэраг сцэн з павільёнаў студыі ў сапраўдныя, цудоўна ўцалелыя гістарычныя інтэр'еры, як, напрыклад, палацы і замкі князёў Радзівілаў.

У аснову як п'есы, так і фільма пакладзены падзеі, якія адбываліся ў час сялянскіх хваляванняў у Крычаўскім старостве ў 1743—1744 гадах. Гэтыя хваляванні ўзарваліся паўстаннем пад кіраўніцтвам войта вёскі Селішча Крычаўскага староства Васіля Вашчылы. Яно ўспыхнула як пратэст і было накіравана супраць адміністрацыі староства і буйных арандатараў, якім князь Геранім-Фларыян Радзівіл аддаў на водкуп усю ўладу ў сваіх землях. А яны былі вялікія і працягваліся ад Кракава, Варшавы, Крычава і далей у Белую Русь. Пры Радзівілу ўзмацнілася паншчына, сталі непамёрнымі падаткі. Людзей не толькі абіралі, іх мучылі, калечылі катаваннямі, кідалі ў турмы, забівалі. Даведзены да галечы непамёрнымі паборамі народ наракаў, пашылаў сваіх хадкаў у Варшаву да караля са скаргамі на Радзівіла і яго слуг — войтаў, бургамістраў, стражнікаў і іншых. Але іх галасы заглушалі ўдарамі бізую.

Непасрэднай прычынай паўстання паслужыла беспакарная распушта, скавпнасць, сядызм адкупшчыкаў князя Радзівіла братаў Гдаля і Шмуіла Ісакавічаў, якія спусташылі ўвесь край, узбагацілі казну сатрапа-князя і нажылі на поце і крыві народа мільённае багацце.

Сялянам шукаць абароны не было дзе. Крычаў да Расіі будзе далучаны толькі праз дваццаць гадоў пасля паўстання Васіля Вашчылы. Але і ў Расійскай імперыі не сціхаюць сялянскія хваляванні. З Украіны таксама чакаць дапамогі не даводзіцца. Тыя ж паны, гетманы, паншчына.

Даведзены да адчаю народ паўстаў. «Хто пасее вецер, той пажне буру». Ураганам пранес-

лася па Белай Русі паўстанне Васіля Вашчылы.

Як вядома, п'еса Уладзіміра Караткевіча — твор маштабны. У ім, акрамя галоўных дзеючых асоб, выведзена шмат эпізодных персанажаў. Для тэатра гэтыя абставіны значна ўскладнялі пастаноўку. Для кіно ж цяжкасці былі ў іншым — усебакова ўзнавіць гістарычную хроніку той далёкай эпохі. Гэта не так проста. Напрыклад, замак князя Радзівіла мы знайшлі толькі ў Чэхаславакіі, дзе пры дапамозе чэшскіх рэстаўратараў мне і нашаму мастаку Ігару Тапіліну ўдалося амаль «дакументальна» адзняць на плёнку многія эпізоды, звязаныя з Крычаўскім паўстаннем Васіля Вашчылы і яго паплечнікаў — Васіля Ветра і «маці ўрагана» Агны Вецер.

— Прыступаючы да здымкаў фільма, — працягвае свой расказ Юрый Марухін, — я пераканаўся, што пазычны строй п'есы Уладзіміра Караткевіча нельга перавесці на экран без істотных страт. Таму вырашана было падысці да экранізацыі п'есы іншым шляхам. — не праз маштаб гістарычных падзей, а праз раскрыццё маштабу гістарычнай асобы.

Галоўным героем п'есы і фільма з'яўляецца Васіль Вецер, рэальная гістарычная асоба, адзін з паплечнікаў Васіля Вашчылы і адзін з кіраўнікоў народнага паўстання. У карціне ў ролі Васіля Ветра дэбютуе акцёр Брэсцкага драматычнага тэатра Аляксандр Гаманюк. Яму трэба стварыць вобраз чалавека добрага, мяккага, які спачувае ўсім чалавечым болям, але насцярожана ставіцца да грубасці і кабаккай разбэшчанасці паўстанцаў.

Пэўна, трэба сказаць, што ролю «маці ўрагана» Агны Вецер выконвае вядомая актрыса Людміла Палакова.

У ролях Магды Мяганькай і Лаўрэна Калбаса заняты акцёры беларускіх тэатраў Таццяна Мархель і Уладзімір Мішчанчук. Акрамя таго, у фільме здымаліся такія папулярныя акцёры, як Генадзь Гарбук, Аляксандр Філіпенка і многія іншыя.

У карціне занята вялікая колькасць дзеючых асоб, на ролі якіх запрошаны многія акцёры не толькі беларускіх тэатраў, але і артысты з Масквы, Ленінграда, Прыбалтыкі.

Пастаноўка гэтага складанага гістарычнага кінапавадання ажыццяўляецца на студыі «Дыялог» (мастацкі кіраўнік народны артыст БССР Ігар Дабралюбаў) кінастудыі «Беларусьфільм». На экраны фільм выйдзе ў двух варыянтах — беларускім і рускім.

— Я спадзяюся, — гаворыць рэжысёр-пастаноўшчык карціны Юрый Марухін, — што наш фільм своечасова ўвойдзе ў працэс нацыянальна-культурнага адраджэння рэспублікі.

Яўген КРУПЕНЯ.
НА ЗДЫМКУ: кадр з фільма «Маці ўрагана».

СТВОРАНА АСАЦЫЯЦЫЯ

У алімпійскім лагеры «Стайкі» адбыўся ўстаноўчы з'езд, на якім створана Асацыяцыя спартыўнай прэсы (АСП) Беларусі. Гэта будзе самастойная добраахвотная грамадская творчая арганізацыя, яна аб'яднае асоб, якія асвятляюць тэмы фізічнага выхавання і спорту ў сродках масавай інфармацыі, і будзе працаваць у цесным кантакце з Саюзам журналістаў БССР, Дзяржкам-спортам рэспублікі, спартыўнымі і іншымі зацікаўленымі арганізацыямі. АСП будзе мець свой статус, эмблему, флаг, а яе члены — нагрудны знак. Прадугледжваецца выданне вучэбных, даведачных, метадычных дапаможнікаў, інфармацыйных выданняў, будзе друкаваны орган.

Але галоўнай задачай Асацыяцыі з'яўляецца прапаганда здаровага ладу жыцця, далучэнне людзей да рэгулярных заняткаў фізічнай культуры і спортам, арганізацыя вучобы асоб, якія пішучь на фізкультурныя і спартыўныя тэмы.

Старшынёй Асацыяцыі спартыўнай прэсы БССР выбраны ўласны карэспандэнт газеты «Советский спорт» па Беларусі А. Барысевіч.

3 ФРАНЦЫІ—НА РЫСАКАХ

У адзін з дзён у калгасе «Заветы Леніна» Бярозаўскага раёна, што на Брэстчыне, спыніўся на начлег гаспадар двух коней француз Жан Луі Гуро. Як мы паведамілі ўжо, 47-гадовы коннік-спартсмен задаўся мэтай здзейсніць падарожжа на конях па маршруту Парыж—Масква. Стартаваўшы 1 мая ад Эйфелевай вежы, Жан Луі Гуро ўвесь час знаходзіцца ў дарозе. Ён ужо пераадолеў амаль тры тысячы кіламетраў. Кожны дзень на сваіх гнядзях прыгажунях рысаках праезджае 50—60 кіламетраў. Ззаду дарогі Францыі, ФРГ, ГДР, Польшчы.

— Мая галоўная мэта такога незвычайнага і цяжкага шляху, — расказвае Жан Луі Гуро, — пазнаёміцца з жыццём і бытам савецкіх людзей, падтрымаць ідэі перабудовы. На першых кіламетрах вашай краіны я адчуў іх сардэчнасць і гасціннасць, убачыў іх шчырыя ўсмешкі. Запомніцца мне і калгас «Заветы Леніна», дзе давялося спыніцца на начлег.

Французскі коннік прывёз у Маскву добрыя пажаданні і спадзяецца перадаць двух рысакоў французскай пароды савецкаму Прэзідэнту М. С. Гарбачову. У гэтым рашэнні яго падтрымала сям'я — жонка, дачка. Дарэчы, жонка праводзіла мужа да савецка-польскай граніцы і сустрэла яго ў Маскве ў дзень завяршэння падарожжа, 14 ліпеня.

Некалькі слоў пра Жана Луі Гуро. Жыве ў Парыжы. Працуе ў выдавецтве «Караколь», якое спецыялізуецца на выпуску літаратуры пра конны спорт. Падобныя падарожжы на конях здзейсніў па дарогам Афрыкі, Кітая, Індыі і іншых краін.

Другі асабіста-камандны чэмпіянат СССР па гонках на велатандэмах сярод сляпых адбыўся ў Мінску. Арганізатарам яго стала Беларускае таварыства сляпых. У мінулым годзе ў першым падобным спаборніцтве ўдзельнічалі толькі 9 экіпажаў. У гэтым — ужо каля 50 велогоншчыкаў з Масквы, Ленінграда, саюзных рэспублік. У праграме спаборніцтваў — гонкі з выбываннем для ўсіх узроставых груп, мужчынская групавая гонка. Сярод пераможцаў ёсць і беларускія спартсмены.

НА ЗДЫМКУ: на трасе. Фота У. ШУБЫ.

ЧЭМПІЁН З БЕЛАРУСКІМ АКЦЭНТАМ

Усе былі ўпэўнены, што ў балгарскім горадзе Стара-Загора баскетбольныя «зоркі» не растуць. Але летас мясцовая каманда «Электрон» раптам увайшла ў эліту жаночага баскетбола. І ўсё ж нават самыя адчайныя аптымісты не маглі прадугледзець тады, што «Электрон» стане чэмпіёнам...

Новы старшы трэнер каманды Марын Цанкаў разумее, што са спартсменкамі сярэдняй рукі і з сярэднімі мэтамі на многае разлічваць не даводзіцца. Але ж за плячамі ў «Электрон» стаіць сур'езная фірма «Дыскавыя запамінальныя ўстройства».

І вось восенню 1988 года ў яго з'явілася шалёная ідэя: залучыць у сваю правінцыю савецкіх «зорак». Так у шэрагах «Электрона» з'явіўся яркі, самабытны лідэр — мінчанка Ірына Губа.

— Не ўсё ў нас з Ірынай ладзілася, — гаворыць Марын, — таму што ў абодвух яршысты характары. Але потым прывыклі, зрабілі адзін аднаму маленькія ўступкі. З усіх савецкіх баскетбалістак, хто выступае цяпер у балгарскіх камандах, Ірына дэманструе самую стабільную ігру і прафесійныя адносіны да справы. Нягледзячы на тое, што прайшло нямаля часу з таго моманту, калі яна завяршыла сваю кар'еру ў моцным «Гарызонце», Іра хутка ўвайшла ў форму, прыцягнула ўвагу патрабавальных спецыялістаў і публікі, даказала, нарэшце, што ўзрост у баскетболе — зусім не перашкода.

Разам з Ірынай у Стара-Загору прыехала яшчэ адна мінчанка—Наталля Ткачова. І хаця яна дапамагала «Электрону» толькі ў трэніроўках, на думку трэнераў, бяспрэчна, унесла сваю лепту ў перамогу.

Не ведаю, ці паспелі забыць Ірыну ў Мінску, але старазагорская зала, калі з'яўляецца гэтай спартсменка, бурна скандзіруе: «Гу-бал Гу-бал». Журналісты з поўным правам пішучь пра яе, што яна, як аса, — настойлівая і вострая, што яна рўхомая, як ртуць, як дырыжор, ведае, калі павялічыць, а калі замарудзіць тэмп атакі.

— Чамаданы ў Балгарыю збірала з трывогай у душы, — гаворыць Ірына. — Бо гэтая краіна з добрымі традыцыямі ў жаночым баскетболе. Думала, што я там буду адкрываць? Ды і ўзрост для спартыўных падзвігаў непадыходзячы. Але потым усё прайшло. На месцы я зразумела, што большасць балгарскіх каманд не абучаны ігры ў абароне. З такой «настройкай» яны не могуць аказацца сярод першых скрыпак сусветнага «аркестра». Увесь свой вопыт і ўвагу засяродзіла менавіта на гэтым кампаненце гульні. У камандах-саперніцах выступалі моцныя спартсменкі (некаторыя з іх у гэтым сезоне аправулі майкі прафесійна-нальных французскіх клубаў), якіх сустракалі авацыямі. Але і мы з Ткачовай у ценю не сталі. Нам таксама апладзіравалі, і мы лічылі, што цалкам апраўдваем тыя 530 леваў у месяц, якія нам плаціў клуб.

Паводзіны Ірыны на трэніроўках і ў час матчаў пацвярджаюць, што яна не шукае лёгкага жыцця і вялікіх грошай. Яна служыць баскетболу. І тое гучнае «Гу-бал Гу-бал» у маленькай зале — для яе вышэйшая ўзнагарода.

Р. УРУМАУ.

Значна павялічыўся час работы магілёўскага Дома спорту, калі на яго базе пачаў дзейнічаць фізкультурна-аздараўленчы кааператыв «Рытм». З шасці гадзін раніцы і амаль да адзінаццатых вечара яго дзверы адчынены для ўсіх жадаючых набыць бадзёрнасць і здароўе. У «Рытме» кваліфікаваныя інструктары-метадысты навучаць плаваць, дапамогуць сіднуць лішняю вагу, выправіць паставу. У хлопцаў вельмі папулярная зала атлетычнай гімнастыкі. З дапамогай розных трэнажораў, а таксама сістэмы сілавых практыкаванняў неаднаразова пераможца ўсесаюзных спаборніцтваў па атлетызму Уладзімір Шкаруба дамагае дзецімаў умацоўваць мышцы, трэніраваць цела.

НА ЗДЫМКАХ: у зале займаюцца цяжкаатлеты; студэнтка педагагічнага інстытута Алена ГАЛКІНА любіць гімнастыку; трэнер па плаванні Юрый ВІНАГРАДАУ займаецца з малымі.

Фота С. ЖАЛУДОВІЧА.

ТУРНІРЫ, ПЕРШЫНСТВЫ, СУСТРЭЧЫ

БОКС. У польскім горадзе Згожэльцы прайшоў міжнародны турнір. Гонар нашай рэспублікі абаранялі спартсмены Гомельшчыны. Яны і заваявалі галоўны прыз.

БАРАЦЬБА КЛАСІЧНАЯ. Другое каманднае месца. Адзін залаты і адзін сярэбраны медалі атрымалі Ш. Абасаў і К. Маджыдаў. Такі вынік выступленняў беларускіх спартсменаў на чэмпіянаце краіны па класічнай барацьбе, які прайшоў у Кішынёве.

СУЧАСНАЕ ПЯЦІВОР'Е. Міжнародны турнір на прызд Дзяржтэлерадыё БССР адбыўся ў Мінску. Сярод жанчын упэўненую перамогу атрымала польская спартсменка Ганна Суліма. Камандай былі мадзейшымі Італьянкі.

А вось сярод мужчын вельмі ўдала выступілі гаспадары — беларускія пляцборцы. Мінчанін Сяргей Ціхановіч набраў найбольшую колькасць ачкоў у асабістым залку. Перамогу атрымала і каманда БССР-3, за якую выступілі і лідэр спаборніцтваў.

ХАКЕІ НА ТРАВЕ. Спартсмены Кубы, Кітая, Польшчы, ГДР і СССР прынялі ўдзел у міжнародным турніры. Спаборніцтвы прайшлі ў Брэсце.

Зборная нашай краіны, за якую выступалі мінчане Халопай і Чабатароў, да тэрмінова заваявала першае месца.

ВАЛЕЙБОЛ. Чарговы этап розыгрышу Кубка Савецкага Саюза добра правяла каманда мінскага «Камунальніка». Яна выйграла занальныя спаборніцтвы ў Ленінградзе і выйшла ў наступны круг.

ГІМНАСТЫКА. Свята-на Багінская і Віталь Шчэрба першымі сярод беларускіх спартсменаў атрымалі пудзёўкі на ўдзел у Гульнях добрай волі, якія абудуцца ў амерыканскім горадзе Сіэтле.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15,
33-16-56, 33-07-82.

Ордан Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Індэкс 63864. Зак. 947